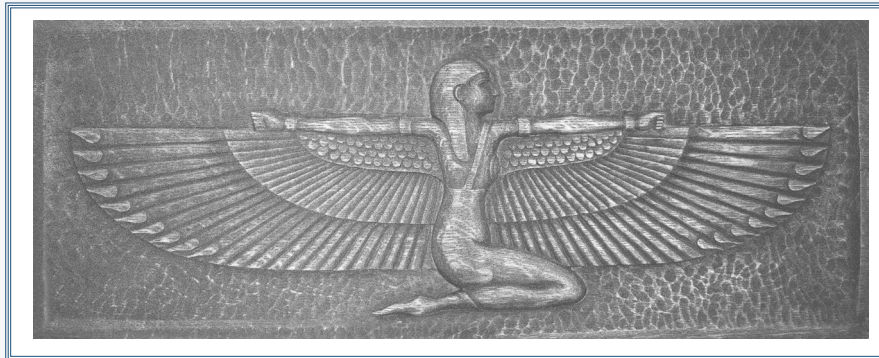

SISÄLLYSLUETTELO

2-3	Jarmo Anttila, Pääkirjoitus
4-7	Pekka Ervast, Toimittajalta
8-9	Pääsiäisen ohjelma
10-11	Ruusu-Risti ry:n Pääsiäismatinea ohjelma
12-20	Lauri Rauhala, Ihmistajunta tutkivana ja tutkittavana
21	Helsingin Yleisöesitelmät keväällä 2018
22	Jyväskylän Yleisöesitelmät ja kurssit keväällä
23	Siilinjärven Yleisöluennot keväällä
24	Tampereen Ruusu-Risti-ryhmän Yleisöluennot
25	Porvoon yleisöesitelmät keväällä
26	Runo Matti Koskinen, Kiukkupallo
27	Ruusu-Risti ry:n edustajat paikkakunnittain
28-32	Rauno Rinkinen, Eettinen itsekasvatustie
33	Ruusu-Risti ry Kirjallisuusseura
34-44	Tapio Joensuu, Tietoisuus, tiede ja teosofia – ajatuksia evoluutiosta ja tietoisuudesta tieteessä ja teosofiassa
45	Tietoisuuden Tilan kevään kurssitarjonta
46-51	Pekka Ervast, Hakaristi
52-59	Leena Sippola, Peer Gynt - itseään etsivä ihminen
60-62	Jeremy Qvick, Miksi tarvitsemme tietoa ja opettajia
63	Jouko Ikonen, Ikuisesti sinun
64	Ruusu-Risti ry:n toimihenkilöt

Jarmo Anttila

Pääkirjoitus

Mitä on ihmisen tietoisuus? Materialistinen kanta sanoo, että se on vain aivoissa tapahtuva sähkökemiallinen reaktio. Tietoisuutta on varsin helppo muuttaa kemiallisin keinoin mikä todistaisi tämän teorian pätevyyttä. Lääkkeet, alkoholi ja huumeet muuntavat tietoisuutemme kokemusta todellisuudesta. Toki itse käsite todellisuuskkin asettuu varsin hataralle pohjalle siitä miten me sen itse kukin koemme. Voimme kuitenkin lähteä siitä lähtökohdasta että ulkoinen maailma on objektiivinen todellisuus. Tällöin puhumme vain viiden aistin antamasta kokemuksesta. Meissä on tajunta joka tarkkailee maailmaa ”minä olen” tietoisuudesta käsin. Ruusuristiläisen maailmankuvan mukaan kaiken olemassaolon takana on tajunta jossa on halu ilmetä. Koko ilmennys on tuon tajunnan tuotosta. Hänessä me olemme, elämme ja liikumme. Perimmäinen syy tuohon on salaisuus tai se on kuten Pekka Ervast sanoo; rakkaus. Se on monen mystikon ja tietäjän mukaan maailmaa koossa pitävä voima kaiken takana.

Tuo meissä oleva tietoisuus ei suinkaan ole sama koko elämän. Se on terveellä ihmisellä koko ajan laajeneva käsite. Lapsena meillä oli lapsen mieli ja kun kasvoimme ymmärsimme maailmaa yhä laajemmin. Kykenimme käsitämään yhä laajempia kokonaisuuksia. Aluksi voimme ymmärtää että olemme perhe, sitten suku ja myöhemmin tulee jo kansa käsite. Sekin on itse asiassa aika uusi tietoisuus ja käsite koko ihmiskunnassa. Kansallistunne ja isänmaallisuus on kaksiteräinen miekka. Se on samalla ylevä ja kaunis sekä toisaalta riidan ja vihan lietsoja. Pahimmillaan se saa yhä sotia ja tuhoa aikaan. Nyt meille täällä Euroopassa on yritetty kasvattaa tietoisuuttamme käsitteeseen että olemme eurooppalaisia. Tämä on vielä aika ylivoimainen ajatus monelle. Sitten pitäisi vielä osata nähdä olevansa maailmankansalainen eli ihmiskunnan suurta perhettä. H.P. Blavatsky nimitti ihmiskuntaa suureksi orvoksi. Hän yritti kertoa meille että olemme kaikki lähtöisin samasta lähteestä. Orpoja siksi että emme tiedä omaa henkistä syntyperäämme. Olemme Isä-Äiti jumaluuden lapsia joiden pitäisi tajuta veljeyden

syvä totuus. Eikä vain älyllisenä ajatuskuvana vaan jokapäiväiseen elämään vaikuttavana lakina. Oikeasti tuon tietoisuuden saavuttaminen on pitkällisen totuudenetsinnän ja ponnistelujen tulos. Tuossa tietoisuudessa sen syvimmissä merkityksessä elävät ihmiskunnan suuret henkiset opettajat ja vihityt tietäjät.

Tietoisuuden laajenemisen yhteydessä käytetään teosofisessa käsitteistössä sanaa vihkimys. Onhan tietoisuuden laajenemisesta kysymys myös silloin kun vihitään avioliittoon. Se on juhla sekä samalla sitoumus ja tunnustus että on ottanut toisen ihmisen tietoisuuteensa syvemmällä tasolla. Edistymistä henkisellä tiellä kuvataan meidän Kalevalassa kosioretkeläisen ansiotoissā ja Pohjolan häissä. Mies yhtyy tietoisuudessa sisäiseen naiseuteensa eli Pohjan Neitoon. Uudessa testamentissa taas neitsyet saavat taivaallisen ylkänsä eli oman miehuutensa. Vasta tuon liiton, vihkimyksen jälkeen alkaa varsinainen tiedon tie henkisen tien kulkijalle. Se on silloin tie toinen ja uus. Sillä tiellä ihmiselle

avautuu yhä suuremmat kosmoksen ja olemassaolon salaisuudet joista teosofia kertoo. Silloin ihmisestä tulee itsetietoinen kansalainen henkisessä maailmassa. Pekka Ervast kertoi että hän alkoi ymmärtää Kalevalan mysteerejä vasta kun hänet oli vihitty henkisessä maailmassa vanhoihin suomalaisiin mysteereihin.

Vaikka emme olisikaan mitään vihittyjä niin voimme harjoittaa itseämme siihen tietoisuuteen. Se on että omaksumme myötätunnon ja eettisyyden ohjenuoraksemme omaan elämään. Korkeampi ja laajempi tietoisuus on näiden porttien takana. Se avaa vähitellen silmiämme havaitsemaan todellisuutta objektiivisemmin. Se tuo iloa ja onnea. Kärsimys ja kuolema saavat uudet kasvot ja vapaudumme niiden pelosta. Elämä paljastaa meille kauneutensa. Jeesus lupasi seuraajilleen että he saavat totuuden joka tekee heistä vapaita ja Buddha lupasi että hänen seuraajansa vapautuvat kärsimyksestä. Kysymys on silloin ennen kaikkea tietoisuudessa tapahtuvista muutoksista.

Pekka Ervast

Toimittajalta

I. Kirjotettu maaliskuun alussa.

Suomi, armas synnyinmaani, missä on nyt sinun vapautesi, missä sinun itsenäisyytesi? Sinun omat lapsesi ovat tahranneet puhtaan lippusi toistensa verellä, kansallissota on täydessä liekissä, uusi ja vanha yhteiskunta taistelevat vallasta tulella ja miekalla.

Raskas on aika, vaikea ja raskas. Se on raskas sielullisesti ja se on raskas ruumiillisesti. Ankaran ikeen laski kohtalo Suomen kansan hartioille. Kuinka sen yksilöt kestävät?

Sillä meidän kärsimyksemme ei ole tavallista rehellistä tuskaa, josta pää pystyssä saisimme maailmalle valittaa. Se on sanatonta ja tuskallista häpeää, joka paljastaa oman onttoutemme, pintapuolisuutemme, lyhytnäköisyytemme ja itsekkyytemme. Meidän tuskaamme sekottuu oman itsemme tuomio. Miksemme enemminkin ottaneet elämää vakavalta kannalta, miksemme enemminkin kasvattaneet itseämme rakkauteen?

Nyt on viha niin lähellä meidän sieluamme, niin lähellä. Veljesviha. Elleivät jumalat meitä armahda, olemme kadotuksen partaalla.

Ah sinä rakkauden armollinen isä, älä käännä kasvojasi meistä pois. Auta meitä uskomaan, ettei vihan ja koston henki vallottaisi sydän-

tämme, vaan että sinun rakkautesi ja säälisi valtameri murtaisi sydämemme sulut. Oi opeta meitä rakastamaan, ennenkuin on myöhäistä.

Sillä nyt tarvitaan rakkautta enemmän kuin koskaan, rakkautta ja itsensäkieltämistä, myötätuntoa ja ymmärtämystä. Unohtakaamme ennakkoluulomme, luopukaamme luokkakannoistamme, kääntäkäämme katseemme kansamme yhteistä onnea kohti. Täytyyhän kuitenkin veljellisen sovinnon lopulta voittaa, täytyyhän kaikkien tunnustaa järjen ja hyvän tahdon lopullinen ratkaisuvallta, totuuden, vapauden ja veljeyden lopullinen yliherruus.

Suomi odottaa rauhansa palauttajaa. Älköön sen odotus olko turha.

Jos puolueetonta ihmisystävää surettaa yksityisestä kostonhalusta lähteneet tihutyöt, surettaa häntä yhtä paljon se ylimielinen näkökanta, joka tuomitsee nykyisen vallankumousliikkeen vähäpätöiseksi kapinaksi, jonka kukistaminen vie aikaa ainoastaan sentähden, että lailliset vallassaolijat olivat liian huonosti varustetut. Sanaan "kapina" liittyy jotain halveksittavaa ja alhaista; suomalainen vallankumousliike ei työväen taajojen rivien silmissä ole mikään kapina; se ei ole vain itsekkäitten pyyteitten kuolemaantuomittua tavottelua; se on vallankumousta. Sen takana on aattei-

ta ja ihanteita. Vallankumouksen rajussa, väkivaltaisessa ja odottamattomassa muodossa puhkee jotakin Suomen kansan sisäistä henkeä, sen pyrkimyksiä, sen toiveita. Ken ei olisi suonut, että tämä henki olisi päässyt vaikuttamaan rauhallisella ja sovinnollisella tavalla? Mutta kun ei niin käynyt, kun jostain syystä miekan ja tulen voima päästettiin irti meidänkin rauhallisessa kolkassamme, on meidän katseltava tapahtumaa vakavalla ja ymmärtäväisellä mielellä.

Tämä on parhaiten määriteltynä taistelua uuden ja vanhan yhteiskuntajärjestelmän välillä. Tässä on kysymyksessä suuret aatteet ja suuret arvot. Onko jumalan luoma maa palveleva muutamien yksilöiden etuja vai onko se oleva kansallisuusomaisuutta, jota jokainen työnhaluinen ja työkykyinen kansalainen on tilaisuudessa valtiolta vuokraamaan ja viljelemään? Onko sivistys oleva luokkaetuoikeutta, jota suurten joukkojen on tuiki vaikea itselleen hankkia, vai onko kaikille kansalaisille annettava sama pohjasivistys, jota sitten lahjakkaat ja henkistä sivistystä harrastavat henkilöt ovat tilaisuudessa edelleen kehittämään? Onko uskonto oleva kirkollista monopoolia, jota kirkot usein käyttävät väärin maallisia tarkoituksia saavuttaakseen, vai onko totuuden etsintä ja uskonnollisiin seurakuntiin ryhtyminen oleva vapaa ja vapaiden kansalaisten luonnollinen oikeus?

Näitä kysymyksiä voidaan luetella kosolta; uusi yhteiskunta ratkaisee ne kerrassaan vapaamieliseen suuntaan, vanha epäröi ja punnitsee: onko viisasta erottaa kirkko valtiosta, onko mahdollista saattaa maa kansallisuusomaisuudeksi, eikö jo paljon ole tehty sivistyksen hyväksi? Vanha ei huomaa, että uusi aika on tulossa, että uudet ihanteet vaativat toteutta-

mistaan, että käsitykset oikeasta ja mahdollisesta ovat muuttumaisillaan. Mutta vallankumous on tämän ymmärtänyt . . .

Toistan vieläkin, etten puhu vallankumouksen menettelytavoista. En puolusta väkivaltaa enkä aseiden käyttöä, koska en niihin koskaan ole uskonut. Olen rauhallisen työn ihminen, jonka keinot ovat ainoastaan valistus, järjestellinen vakuutus, inhimilliseen omaantuntoon vetoaminen. Samalla kyllä ymmärrän ja myönnän, että maailma on kovasydäminen ja itsepintainen. Kärsimys näyttää olevan sille suurempi opettaja kuin onni ja menestys. Mahdollisesti niin ollen jumalat osaavat käyttää hyväkseen sodan ja verenvuodatuksenkin kauhuja, kun tahtovat avata uppiniskaisten ihmisten silmiä ja pehmittää heidän sydämiään. Mutta käännän katseeni pois näistä kourautuntuvista, haihtuvista ja lyhytikäisistä toiseikoista suuriin ja pysyviin henkisiin todelluuksiin, jotka häämöttävät toiseikkojen takana. Ja sentähden näen nykyisessä taistelussa tuimaa taistelua uuden ja vanhan yhteiskunnan välillä.

Myötätuntoni on uuden järjestelmän puolella. Kuinka ei se sitä olisi? Käsittääkseni kansalaisista monet ajattelevat niinkuin minä: uutta on luotava, vanhasta luovuttava!

Omasta puolestani jouduin jo nuoruudessani vanhan yhteiskunnan hylkiöksi.

Kun tammikuussa 1894 tutustuin teosofiaan ja varsinkin kun muutamia vuosia myöhemmin päätin antautua kokonaan kirjalliseen työhön ja samalla työhön teosofian puolesta, sain pian kokea, että olin katkaissut siteet silloisen yhteiskunnan kanssa, ettei minulla ollut apua, vaan päinvastoin vastustusta ja sortoa odotettavissa

yhteiskunnan puolelta, että sanalla sanoen olin tehnyt itseni jokseenkin mahdottomaksi maailman silmissä. Luopuessani yläluokkaiseduistani ja niitä seuraavista egyptiläisistä lihapadoista olin tuominnut itseni köyhälis- töön kuuluvaksi ja olin kuin koditon vaelta- ja, joka ei myy työvoimaansa kullasta, vaan käyttää sitä ainoastaan siinä, missä hän itse tuntee sitä tarvittavan.

Valintaani en ole koskaan katunut, mutta kun kylmästi arvostelen yhteiskuntaa, ei sekään ole sormea nostanut saattaakseen minua katumapäälle; ei se ole osottanut minua kohtaan sitä huomaavaisuutta ja hellää huolenpitoa, joka sen arvoa minun silmissäni olisi nostanut. Mieleltöntä on nähdäkseni väittää, että yksilöt ovat olemassa yhteiskuntaa varten - mikä mystillinen olento sitten tuo yhteiskunta olisi. Pikemmin on totta, että yhteiskunta on olemassa yksilöitä varten, sillä yksilöt ovat elä- viä olentoja, mutta yhteiskunta vain koneelli- nen kokonaisuus. Korkeintaan yhteiskunnalla on oikeus valvoa ja vaatia, että yksilöt nou- dattavat sen yleisesti hyväksyttyjä lakeja, mut- ta oikea yhteiskunta olisi samalla velvollinen huolehtimaan siitä, että yksilöiden työkykyä käytetään sekä heille itselleen että yhteiskun- nalle edullisimmalla tavalla. Sentähden en ar- kaile sanoa, että tässä oli vanhan yhteiskun- nan heikoimpia puolia. Terveiden ja vahvojen ihmisten täytyi etsiä työtä; lahjakkaiden ja nerokkaiden yksilöiden täytyi etsiä tilaisuutta, mahdollisuutta ja lupaa työhön!

Minun ei tarvitse kuin ajatella itseäni tyypil- lisenä esimerkkinä. Mitä vanha yhteiskunta teki edistääkseen työtäni ja pyrkimyksiäni? Se näki, että jo nuorena olin harras totuudenet- sijä - ja se nauroi. Se kuuli, että olin jotakin löytänyt, josta tahdoin toisille kertoa, ja se

asetti monenlaisia esteitä tielleni, ennenkuin sain oikeuden tämänkään aikakauskirjan väli- tyksellä julkaista ajatuksiani. Se näki, että mo- net kansalaiset olivat kokeneet henkistä apua ja saaneet apua sivistyspyrinnöissään esittä- mästäni maailmankatsomuksesta, se näki, että nämä monet tahtoivat liittyä seuraksi - ja se kieltäytyi laillistuttamasta Teosofista Seuraa. Se kuuli, että minua pidettiin etevänä puhu- jana ja ihmisenä, jolla oli sanoma sanottavana ajalleen, mutta se ei koskaan käskenyt minua puhumaan suuriin juhlasaleihinsa, yliopistoi- hinsa, kirkkoihinsa . . .

En sano tätä moittiakseni vanhaa yhteiskun- ta. Se oli mitä se oli, ja minä vain totean, sa- malla lailla kuin tuhannet työmiehet minun kanssani toteavat, millainen se oli . . .

Mutta se ei ollutkaan suomalainen, vaan venä- läinen, virkavaltainen hengeltään . . .

II.

Lukiessaan nuo maaliskuussa kirjottamani ri- vit (Toimittajalta I) moni Tietäjän ystävä ehkä hämmästykseseen on näkevinään sanoissa- ni liian suurta sympatiaa "punaisia" kohtaan. Nyt kun hirmuaika on ohi ja jännitys on lauennut, nyt kun murhenäytelmä on näytelty loppuun, nyt kun kapinalliset ovat tyystin hä- vinneet, nyt on helpompi nähdä heidän suu- ret erehdyksensä, heidän suuret rikoksensa, heidän vallanhimoisen, itsekkään ja kavalan johtonsa synkät seuraukset. Kun kaikki työvä- enliikkeen pääjohtajat suuret rahat taskuissaan kiiruhtivat pakoon, jättäen harhaan johtaman- sa joukot yksin kärsimään kapinaksi muuttu- neen vallankumouksen laillisia seurauksia, sil- loin sokeimmankin silmät väkisin avautuivat. Toista oli itse kapinan kestäessä ainakin täällä

Etelä-Suomessa. Silloin jokainen, jonka myö- tätunto oli sosialismin puolella, vaikkei hän kuulunutkaan työväenliikkeeseen eikä tunte- nut sen kulissien takaista toimintaa, koetti us- koa parasta liikkeen johdosta ja johtajista.

Tarkkaava lukija huomaakin heti, etten minä maaliskuun kirjotuksessani ilmaise sympatiaa väkivaltaista ja aseellista vallankumousta koh- taan, vaan niitä aatteita kohtaan, joita uskoin vallankumouksen harrastavan ja palvelevan. Minulla oli unelmani uudesta yhteiskunnasta ja luulin, että se mahdollisesti voisi toteutua vallankumouksen kautta ja jälkeen. Siinä kyl- lä tein itse loogillisen virheen. Olenhan aina väittänyt, että pahalla ei saada hyvää aikaan, että tarkoitus ei pyhitä keinoja. Kuinka nyt hetkeksikään saatoin uskoa, että verenvuoda- tuksella ja väkivallalla aloitettu vallankumous voisi laskea perustukset uudelle, onnellisem- malle yhteiskuntamuodolle? Todellisuudes- sa en sitä uskonutkaan. Sisimmässäni tiesin, että yhteiskunnan uudistajat olivat alottaneet väärästä päästä ja että heidän yrityksestään ei voinut koitua muuta kuin onnettomuutta. Mutta siinä alituudessa sielullisessa tuskassa, jossa päiväni vietin, koetin rauhottaa mieltäni jos milläkin keinoin ja uskotella itselleni, et- tei kaikki sentään ollut hukassa. Olihan koko asia vakava kysymys minulle, joka ymmärsin Suomen kansallishaltian dharmaa omalla ta- vallani (kts. kirjotusta "Kuinka soisin maatani hallittavan?"). Olihan vaa'assa Suomen koko tulevaisuus . .

Eihän unelmani uudesta yhteiskunnasta vie- läkään ole haihtunut. Päinvastoin. Nyt kun rauhalliset ja järjestyneet olot palaavat, nyt todella aletaan uutta Suomea rakentaa. Sillä nyt me olemme itsenäinen valtakunta ja nyt olemme tilaisuudessa luomaan Suomesta aito

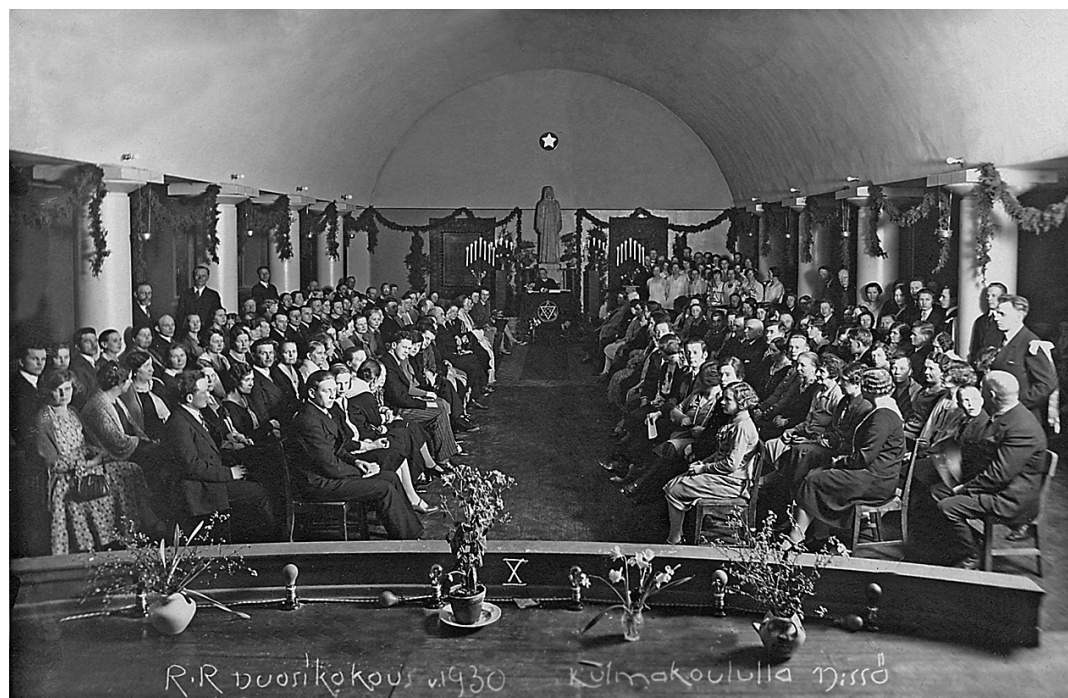
suomalainen sivistysmaa. Mutta edellytyksem- me ovat tällä hetkellä hieman toisenlaiset kuin äsken, muutamissa suhteissa loistavammat, toisissa köyhemmät kuin ennen. Olemme lii- tossa maailman etevimmän ja sivistyneimmän kansan kanssa - tämä on etumme. Mutta luot- tamuksemme oman kansamme hyveihin ja etevyyteen on saanut hirveän kolauksen - ja se on köyhyytemme. Aika kyllä parantaa haa- vamme, mutta monen ihanteellisen unelman toteutuminen siirtyy tuonneemmaksi, epämää- räiseen tulevaisuuteen. Ei Suomen kansa vielä tällä hetkellä ole niin korkealla henkisesti, että se esim. tulisi ilman sotajoukkoa toimeen . . .

Sydämeni lämpenee lukiessani, kuinka väsy- mättömästi Teosofisen Seuran presidentti, Mrs. Annie Besant, työskentelee Indian va- pauttamisen puolesta. Kotivankeudestaan päästyään hänestä on tullut epäilemättä huo- matuin politillinen henkilö Indiassa tätä ny- kyä. Jouluna hän johti suurta kansalliskong- ressia Kalkutassa, johon oli saapunut 10,000 edustajaa eri osista maata. Hänen rinnallaan kongressissa esiintyi Indian maailmankuu- lu runoilija Rabindranath Tagore. Kaikkialla missä Mrs. Besant liikkuu, häntä tervehditään ja juhliitaan Indian suurena äitinä ja auttajana. Hänen saapuessaan Kalkuttaan kongressiin oli 300,000 ihmistä häntä vastaanottamassa ja kuusitoista hevosta veti hänen vaunujaan. Samansuuntainen vastaanotto hänellä on ol- lut Benaresissa, Bombayssa ja Madrasissa. Saa nähdä, osaako Englanti ottaa vaarin tilaisuus- desta vai siirtääkö kohtalo Indiankin vapaut- tamisen Saksan osalle.

TIETÄJÄ 1918

Toimittajalta

Helmi-kesäkuu, s. 68-74

KUTSU VUOSIJUHLAAN

Kaikki Ruusu-Risti ry:n jäsenet kutsutaan
98. vuosijuhlaan Pääsiäisenä 30.3 - 1.4.2018
Ruusu-Risti Temppeliin, Merimiehenkatu 31, Helsinki

OHJELMA

PITKÄPERJANTAI 30.3.2018

Kello 12.00 Vuosijuhlan avaus
15.00 Kahvitilaisuus
18.00 Installaatio; uusien jäsenten vastaanotto.
(ovet suljetaan kello 17.45!)

LAUANTAI 31.3.2018

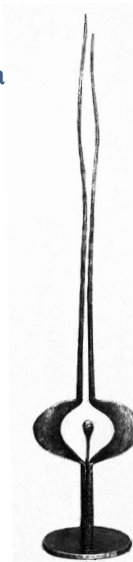
Kello 11.00 Suurneuvoston sääntömääräinen vuosikokous
12.00 Ruusu-Ristin Neuvoston sääntömääräinen vuosikokous
15.00 Kansalliskongressi looshijäsenille

SUNNUNTAI 1.4.2018 (PÄÄSIÄISPÄIVÄ)

Kello 10.00 Ruusu-Ristin Kirjallisuusseura ry:n
sääntömääräinen vuosikokous
12.00 Pääsiäismatinea; erillinen ohjelma
14.00 Vuosijuhlan päätös

Taivainen kauneus

Taivainen kauneus virtaa sydämiimme,
täytä sä sielumme tulellasi palavalla.
Salli oi Jumala laulumme, soittomme
korkeaa sanomaas tulkita ainiaan.

Avajaisten yhteydessä kootaan jäsenmaksun toinen erä.
Matineaa lukuunottamatta tilaisuudet ovat maksuttomia
ja tarkoitettut vain jäsenille.

Ruusu-Risti ry:n johtaja ja hallitus toivottavat kaikki
veljet sydämellisesti tervetulleiksi vuosijuhlaan!

Pääsiäismatinea 1.4.2018 klo 12.00

Ruusu-Risti ry Merimiehenkatu 31, Helsinki

Juhlaojelma

Jean Sibelius (1865-1957)

Barcicola op. 24 n:o 10
Kuusi op. 75 n:o 5
Romance op. 24 n:o 9

Juhlapuhe

Jarmo Anttila

Helvi Leiviskä (1902-1982)

Sonatine op. 14 (1939); Con moto,
Andante, Allegro scherzando

Kaleva

Lemminkäinen Tuonelanjoella
Juho Marttila, lausunta

Helvi Leiviskä

Kaipaus (Uno Kailas) op. 18 n:o 1
Psalmi aamusta (Lauri Pohjanpää) op. 9

Tauno Pylkkänen (1918-1980)

Pastorale (Aino Kallas) op. 21 n:o 2

Oskar Merikanto (1868-1924)

Rukous (Nino Runeberg) op. 40 n:o 2
Pai, pai paitaressu (Jooseppi Mustakallio) op. 2 n:o 1
Kevätlinnuille etelässä (H.J. Erkko) op. 11 n:o 1

Helvi Leiviskä

Nouse, ole kirkas! (Jes. 60:1-2;60) op. 17 n:o 2

Taiteilijat:

Laura Pyrrö, laulu
Eila Tarasti, piano
Juho Marttila, lausunta

kahvitarjoilu

Sydämellisesti tervetuloa ja

Hyvää pääsiäistä!

Pääsymaksu & kahvi 10 €

Ihmistajunta tutkivana ja tutkittavana

Tieteessä tapahtuu 8/2007

Filosofian tarve

Ihmisen mielenkiinto omaan elämykselliseen kokemuksellisuuteensa eli tajuntaansa on ikivanhaa perua. Se on ilmeisesti aktivoitunut heti, kun ihmisen kehitys on saavuttanut tason, jossa kysymykset omasta olemassaolosta ja maailmasta ovat heränneet. Monissa korkeakulttuureissa on tällöin syntynyt niille luonteenomaista tajuntatutkimusta. Vanhimpia kirjallisina säilyneitä todisteita näistä tutkimuksen alkuvaiheista ovat Vedat, jotka ovat syntyneet Indus-virran laakson korkeakulttuurissa. Joillekin niistä on arvioitu noin 4 000 vuoden ikä.

Myös länsimaisessa kulttuuriperinteessä suuret filosofit ovat antiikista alkaen pohtineet tajunnan olemusta ja sen toimintaperiaatteita. Kokemuksellisuuden kapasiteetin he ovat tällöin yleensä käsittäneet ajattelunsa työvälineeksi, jonka kehittäminen edellyttää sen tutkimusta. Tutkivasta aktiviteetista itsestään (ihmistajunnasta) on näin tullut myös tutkittava. Myös nykyisin tajunnallisuus näyttäytyy ongelmana monille filosofeille ja reaalitieteittenkin edustajille. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että aivan nykyvaiheessa tajunnallisuuden mainittu kaksinaisuusluonne on jäänyt puutteellisesti analysoiduksi ja siihen liittyvien ongelmien tutkimukselliset ratkaisuyritykset puolinaisiksi. Ongelmakenttää hallitsevat neurotieteet. Niiden tavoitteena on yleensä selittää tajunnan olemassaolo aivotutkimuksen avulla.

On kuitenkin käynyt ilmeiseksi, että monita-soisen ongelmakentän analyysiin tarvitaan myös filosofista perusteiden analyysiä. Katson olevani tajunnan filosofiassa asianosainen, sillä tajunnallisuuden erikoisluonne ja asema ihmisen olemassaolossa sekä maailman jäsentämisessä ovat olleet filosofiassani keskeisinä 1950-luvun alusta alkaen. Tuohon aikaan dominoivat Suomessakin behaviorismi psykologiassa ja looginen empirismi filosofiassa. Tajunnan filosofia ei silloin akateemisissa sfääreissä herättänyt juuri mitään mielenkiintoa lukuun ottamatta alkavaa fenomenologista tutkimusta Turun ja vähän myöhemmin Tampereen yliopistossa.

Tarkastelen seuraavassa tajunnallisuuden ongelmakenttää filosofisen perusnäköni pohjalta suhteuttaen analyysiäni samalla neurotieteellisiin tutkimuksiin. Täydentävät filosofiset ajatukseni saavat siten tarpeelliset asiasyhteytensä ja loogisen paikantumisensa. Kriittinen asenteeni kohdistuu vallitseviin yleisiin neurotieteellisiin tutkimustrendeihin, ei yksittäisiin tutkijoihin. Mainitsen kuitenkin muutamia nimiä, jotta kannanottoni sijoittuisivat nykyiseen teemasta käytävään keskusteluun.

Totean tässä ensimmäiseksi olleeni – vaikka olen lähtenyt eri näköyksistä kokonaisproblematiikkaan ja siten käyttänyt eri ilmaisuja – aina täysin samassa linjassa sen neurotieteissä keskeisenä pidetyn käsityksen kanssa, että

tajunnallisuuden olemassaolo ”ylempänä organisaatiotasona” edellyttää alemmat ”subfenomenaaliset organisaatiotasot” (eli yksinkertaistaen aivot) välttämättöminä ehtoinaan. Tuskinpa kukaan vakavasti otettava filosofi muuta väittääkään. Eri näköyksiä seuraa siitä, miten aivojen ja tajunnan suhde käsitetään ja miten sitä edellytetään tutkittavan. Siinä on kyseessä neurotieteilijöitten yleensä, kuten minunkin näköykseni mukaan ”se iso ongelma”.

Reaalitieteissä toimivat neurotieteilijät eivät nähdäkseni tarpeeksi arvioi tutkimusalan mahdollisuuksia, rajoja ja selittämisvoimaa tieteenfilosofisen kritiikin avulla vaan luottavat liiaksi empiirisen tutkimuksen riittävyteen. Suomalainen ”tajuntatiedettä” kehittävä Antti Revonsuo (esim. artikkeleissaan kirjassa *Mieli ja aivot*, 2007) väheksyy filosofian osuutta vielä suhteellisen lempeästi, toisin kuin esimerkiksi yhdysvaltalainen Patricia Churchland teoksessaan *Neurofilosofia* (2004), joka lähinnä vain parodioi filosofiaa näissä yhteyksissä kovin alkeellisilla esimerkeillään. Filosofiksi hänen kirjaansa tuskin kannattaisi kutsua. Muutoin se esittää hyvin ja perusteellisesti neurotieteellisen tutkimuksen nykyvaihetta.

Monet neurotieteilijät, joihin myös Revonsuo kuuluu, eivät kuitenkaan hyväksy eliminativista reduktionismia vaan katsovat tajunnan tutkimuksen jossain muodossa tarpeelliseksi. Myös moniin muihin heidän käsityksiinsä voi täysin yhtyä: esimerkiksi siihen, että kaikki tajunnallinen ei ole intentionaalista eikä ulkomaailmaan viittaavaa eikä tajunnan olemassaoloa selittävä; siihen, että tarkkaavaisuus, valvetila, vireystila ja reaktiivisuus eivät ole synonyymeja tajunnan käsitteen kanssa eivät-

kä myöskään sen olemassaolon ehtoja; sekä siihen, että tajunta ja tietoisuus eivät ole synonyymeja eivätkä siksi keskenään vaihdettavissa. Osin tällaisten – ainakin tutkijalle – itsestäänselvyyksien alasampuminen tuntuu ruudin haaskaukselta.

Revonsuo edustaa kuitenkin aitoa tutkijasäennettä ilman utopioita todetessaan, että neurotieteet eivät ole toistaiseksi voineet esittää tajunnan ja neuraalisen tapahtumisen välisestä suhteesta muuta kuin korrelaatioita. Mahdollisena hän pitää, että tajunnan yksityiskohtaisessa kausaalisessa selittämisessä aivojen avulla ei korrelaatioita pitemmälle päästäkään. Näin minunkin mielestäni todennäköisesti on erityisesti niiden kognitiivisen neurotieteen ennusteiden kohdalla, joissa uskotellaan, että tajunnan sisäiset käsitteelliset kokemussisällöt olisivat kausaalisesti selitettävissä yksinomaan aivofysiikan pohjalta.

En kritisoi neurotieteilijöitten empiirisiä tutkimustuloksia sinänsä. Siihen minulla ei tietämykseni pohjalta olisi edellytyksiäkään. He tekevät hienoa työtä ja heidän tuloksillaan on sellaisenaankin sovellusarvoa neurologisiksi diagnostisoitujen ja niihin myös yleensä liittyvien psyykkisluontoisten häiriöitten (kuten erilaiset hahmotushäiriöt, lukihäiriöt, afasiat jne.) hoidoissa. Minua vain ei tyydytä kognitiivisen neurotieteen yksipuolinen näkemys kokonaisproblematiikasta. Kun kuitenkin halutaan tutkia mentaalista olemassaoloa ja materiaalisia aivoja yhteispuolissa, miksi silloin yleensä laiminlyödään mentaalisen tutkimuksen omasta olemistavastaan (filosofiassa: ontisesta lähtökohdasta) alkaen ja sille relevantteja käsitteitä käyttäen? Aivotutkimus ei voi periaatteessakaan tutkia muuta kuin enintään toisen puolen kokonaisongelmasta. Tyypilliset

yhdysvaltalaiset neurotieteelliset tutkimukset alkavat kuitenkin heti puhua aivoista, kun eteen tulee ongelma mind. Mindin omaa olemisstruktuuria ei analysoida eikä sille anneta mitään omaa sisältöä. On vain kiire hätistellä kiusankappale mind pian pois tutkimusasetelmista. Ajatusmalli on siten tavallisesti jyrkän reduktionistinen, vaikka sitä ei aina julki sanottaisikaan.

Myös Revonsuon ”biologinen realismi” (hänen tutkimuksestaan käyttämänsä nimi) herättää tajunnallisuuden ontologisen aseman ja tutkivan tajunnan suorittamien tieteellisten tehtävien analyysin kannalta monia kysymyksiä. Biologisessa realismissa tajunnallisuus ja fyysinen ovat yhtäältä ontologisesti samaa jatkumoa (tajunnallisuus on vain korkeampi organisaatiotaso). Toisaalta siinä kuitenkin edellytetään, että ihmistajunta tutkii käsitteellisesti fyysistä niin neurotieteessä kuin muissakin tieteissä. Neurotieteissä yleinen englantinkielinen termi, jolla nimetään tapahtuma, jossa fyysinen aivoprosessi ylittää – ”päältää” – itsensä niin, että syntyy mentaalinen eli tajunnallinen, on supervenience (johdettu latinan verbistä super-venio = ilmestyä yllättäen, odottamatta jonkin ylle, päälle). Tavoitteena on, että näin voidaan säilyttää naturalistinen yhtenäisyys ylemmän ja alemman tason välillä. Kuitenkaan ei ole kyetty selkeästi analysoidaan, miten ”ylitys” on käsitettävissä. Ilman sitä sanasta supervenience tulee vain taikasana. Selittävää käsitettä se ei ainakaan nimeä.

Onko ylimalkaan aihetta tähdentää painokkaasti organisaatiotasojen fyysistä yhtenäisyyttä, kun ylin taso voi tutkia alempia? Eivätkö tajunnallinen tutkiva systeemi ja tutkittavat ilmiöt ole – juuri asetelman ”tutkimus ja sen kohde” johdosta – loogisesti jyrkästi toisis-

taan erottuvia? Tätä eroa tähdensi loogikko Kurt Gödelkin sanoessaan, että tutkimus ja sen kohde eivät ole koskaan tutkittavissa samassa systeemissä. Käytettäköönnpä naturalistisen yhtenäisyyden puolustamiseen ja selittämiseen mitä käsitekieltä tahansa, näyttäisi niihin ainakin kätkeytyneesti sisältyvän vanha loogisen empirismin yhtenäisteorian (fyysinen ja psyykkinen ovat samoin selitettävissä) haave, josta G. H. von Wright sanoi, että ”se on kuollut ja kuopattu”. Eivät kaikki kaksijat ole rationaalisessa ajattelussa perustellusti hylättävissä. Luonto itsekin tuottaa niitä, kuten fyysinen sukupuolijako. Yllä esitetty kaksijako ei ole samanlainen kuin niin sanottu kartesiolainen dikotomia, jossa on kyseessä substantiaalinen kaksinaisuus, aine ja henki. Esittämässäni kaksijaossa erotetaan vain tutkimus (väljässä mielessä kaikki mielenanto) mentaalisenä aktiviteettina kohteestaan. Kun kohde on ihmistä (esim. aivot), osapuolet eivät ole täysin erillisiä instansseja, kuten kartesiolaisuudessa.

Aivot ovat mentaalisen ”instrumentti”. Näin sanoo myös Patricia Churchland, mutta edellyttäessään eliminatiivisen reduktion hän tulee toisaalta tulkinneeksi instrumentin ja sen aiheuttaman mentaalisen loogisesti samantasoiseksi olemassaoloksi. Eron ymmärtämistä helpottaa kuitenkin, jos muistaa, ettei väline yleensääkään ole tuotteensa kanssa samaa. Eroa voidaan selventää toisinkin. Sähkömagneettisesti kuvattavan sähköisen impulssin kulusta neuraalisissa verkostoissa puhutaan usein ”tiedon käsittelynä”. Siitä pitäisi paremminkin puhua informaation (esimerkiksi aistiärsytyksen) kulkuna hermoradoissa, jolloin tässä prosessoinnissa tapahtuu jotakin fyysisen olemistason mahdollistamaa aistiärsytyksen jäsentymistä, mutta ei

vielä mitään tiedollista eli kokemuksellis-ajatuksellista hahmotusta.

Tieto ja informaatio olisivat siten eri käsitteitä. Valaiseva esitys informaation käsitteestä ja sen käytöstä on Hans Baeyerin teoksessa Informaatio, tieteen uusi kieli (2005). Informaatio on hänellä kauttaaltaan luonteeltaan fyysistä. Myös Ilkka Niiniluoto on useissa yhteyksissä tähdentänyt informaation ja tiedon käsitteiden erottelun tarpeellisuutta. Leena Palotie tekee omalla tavallaan puheena olevan käsitejaon todetessaan, että ”meillä on jo suunnaton määrä geeni-informaatiota, jonka muuntamisen tiedoksi vaatii monen sukupolven työn” (”Genetiikan vuosisata”, kirjassa Tiede ja maailmantulkinta, 2006).

Tajunta voi kuvata aivotapahtumista fyysisenä informaationa (Leena Palotie), mutta käsitteellinen kuvaus itse (eli tieto) on luonteeltaan tajunnan sisäistä kokemusta. Tämä kokemus edellyttää ontologisena olemisehtonaan fyysisen informaatioprosessin, josta voidaan kuitenkin tietää jotakin vasta tajunnassa, jolloin siitä tulee tietoa tajuttomasta informaatioprosessista. Siitä aivotapahtumasta, jossa tieto voi ilmetä, ei koskaan samanaikaisesti tiedetä mitään. Syntyy siten erikoislaatuinen tilanne: tieto-opillisesti (tiedon muodostuksen kannalta) tajunta on primaarisempi kuin aivot. Emme voi periaatteessakaan aivoja manipuloida koskaan varmistaa, että saisimme kokemukseemme etsimämme oikean tiedon, koska emme voi etukäteen tietää, mikä tuo aivotila olisi. Meidän on vain tajunnassam-

me kriittisesti etsittävä tiedollista kokemusta, joka tyydyttää rationaalisuusvaatimustamme tavoittelemastamme tiedosta. Se tuottaa itse spontaanisti tarvitsemansa aivotilan. Jälkikäteen voimme periaatteessa yrittää selvittää, mikä se oli. Kuvattua tapahtumisen järjestystä emme arkielämässämme tule ajatelleeksi. Siksi voi syntyä aivomytologiaa: aivot tekevät tietoa!

Ihmiskäsitys lähtökohtana

Tajunnallisuus on osa ihmisen olemassaoloa. Jotta kävisi ilmi, miten ja millaista tämä osallisuus on, pitäisi se suhteuttaa ihmisen kokonaisuuteen. Olen filosofiasani lähtenyt ihmisen olemassaolon analyysistä. Sen tulos on holistinen ihmiskäsitys. Empiiriset tieteet tuottavat kukin omalta alaltaan ihmiskuvan (biologisen, psykologisen, sosiologisen jne.).

Nämä käsitteet on pidettävä selvästi erillään. Filosofia ja reaalitieteet ovat erilaisia tutkimusaloja. Ne eivät kilpaile keskenään eivätkä ole toinen toisella korvattavissa. Esimerkiksi Patricia Churchland ei tätä huomaa, vaan katsoo, että empiirisen tutkimuksen kehitys tekee joskus tulevaisuudessa filosofian tarpeettomaksi.

Kehittelemäni ihmiskäsityksen mukaan ihminen ei ole homogeeninen kokonaisuus, joka olisi tutkittavissa jonkin yhden reaalitieteen avulla. Ihmisessä erottuu eri olemuspuolia: kehollisuus, tajunnallisuus ja situationaalisuus eli elämäntilanteisuus (yksityiskohtaisemmin niiden olemisluonnetta, toisiinsa kietoutuneisuutta ja vastavuoroisuutta olen tarkastellut

erityisesti viidessä toisiinsa liittyvässä kirjassani). Ihmiskäsityksen analyysi tuo perustellusti esiin sen, että kullakin olemuspuolella on erityinen itsessään olemisen (ontinen) olemistansa, josta tarjoutuu empiirisille tieteille oma toisiinsa palautumaton problematiikkatyyp- piinsä. Siitä taas seuraa empiiristen tieteitten eriytyminen ja aito työnjako. Ominaisuudet ja relaatiot, joita niissä joudutaan tutkimaan, eivät kaikki ole parhaalla mahdollisella taval- la kausaalisesti syy-vaikutussuhteella kuvatta- vissa eikä selitettävissä. Ei tuntuisi kovinkaan järkevältä esimerkiksi kulttuuritieteissä kysyä, mikä oli syy siihen, että Jean Sibelius sävelsi 2. sinfoniansa tai että Eino Leino runoili Hel- kavirret.

Tajuntatiede

Tajunnallisuuden erikoisaseman ja tehtävien ymmärtämiseksi tarvitaan todella ”tajuntatie- dettä”, jota nimeä monet neurotieteilijät, Re- vonsuo ja minäkin käytämme. Edellisiä kiin- nostaa kuitenkin ensisijaisesti kysymys, miten aivot kausaalisesti tuottavat tajunnallisuuden (fenomenaalisen). Minulla tajuntatutkimuksen filosofia on paljon monisäikeisempi. Revon- suo mainitsee tajunnan tutkimuksen merkki- paaluna Thomas Nagelin artikkelin vuodelta 1974 ja katsoo tajuntatieteen renessanssin sijoittuvan 1990-luvulle, jolloin kognitiivinen neurotiede alkoi näkyvästi esiintyä. Nämä ovat tietenkin eräitä rönsoja tajuntatutkimuksen valtavirrassa, joka on kukoistanut erityisesti 1800-luvun lopulta alkaen, jolloin lukuisat fi- losofit alkoivat analysoida tajunnan olemassa- olon ja sen sisäisen tapahtumisen struktuuria. Kun puhutaan tajunnan filosofiasta, ei voita- ne lyhyessääkään esityksessä unohtaa Edmund Husserlin aloittamaa fenomenologiaa. Hän tavoitteli aluksi tiedon konstituution analy-

sia Kantin transsendentaalifilosofian jatkeena mutta laajensi sen myöhemmin koskemaan arkikokemustakin ihmisyksilön elämismaa- ilmassa. Itse olen kirjoissani osoittanut, että tajunnan konstituution analyysin periaatteita voidaan hyvin soveltaa myös mentaalisten on- gelmien kokemusmaailman filosofisen struk- tuurin selvittelyyn, jolloin näihin häiriöihin syntyy aivan toinen tutkimusasenne kuin pe- rinteisissä tauti- ja sairauskatsomuksissa.

Olen filosofisessa tajuntatieteessäni kehitellyt käsitteistöäni juuri Husserlin ajattelun hen- gessä. Siksi se poikkeaa melkoisesti neurotie- depainotteisen tajuntatieteen käsittekielestä. Erinomaisen kokonaiskentän alkujäsennyk- sen tarjoaa minulle Eino Kailankin käyttämä jaottelu, jossa peruskategoriat saavat ihmis- tutkimukselle järkevät paikkansa. Kaila käyt- ti adjektiivisia ilmaisuja (joita jatkossa myös substantivoidaan) näin:

A tajuton
B tajuinen
1 tietoinen
2 tiedostamaton

Tajuisuuden tai tajunnallisuuden perusluon- ne on Kailalla ja myös minun filosofiassani elämyksellisyys. Se viittaa tilaan, jossa vallit- see avoin sisältöjen kokemisvalmius. Husserl käytti siitä nimitystä noesis. Se on sisällöllises- ti tyhjä. Sisällöllinen aines, joka elämyksessä koetaan, on hänellä noema. Noesis ja noema ovat aina yhdessä. Niiden erottelu on vain teoreettinen. Emme yleensä koe tyhjää tajun- ta (meditaatiossa se tosin on mahdollista). Ymmärrämme tajuaisuutemme yleensä koke- mussisällön, noeman, kautta. Noesis on siis noeman ilmentävä osapuoli, viritystila sisäl- tökokemuksen olemisehtona. Sillä lienee vas-

taavuutta neurotieteilijöitten termin ”fenome- naalinen” kanssa. Tämän eri tavoin nimetyn tajunnallisuuden perustilan olemassaolon se- littäminen on juuri neu- rotieteitten tehtävä.

Husserlin erottelu noe- siksien ja noeman välillä voi aluksi tuntua turhal- ta, koska ne ovat aina yhdessä. Erottelu on kuitenkin tärkeä siksi, että noemasta alkaa ai- votutkimukseen nähden uusi sisältöjen kons- tituutioanalyysi. Juuri tämä looginen tasoero pyritään supervenience-termillä torjumaan pois. Emme Husserlin kanssa väheksy ai- vojen osuuden tärkeyttä noesiksien (elämyk- sellisen viritystilan tai fenomenaalisen) tuot- tajana, mutta kokemus- sisältöjen konstituution analyysissa aivot ovat sivuroolissa. Husserlin tekemä (postuloima) erottelu perustelee ja oikeuttaa kummankin osapuolen olemisstruk- tuurin analyysin ensin omana itsenään. Vasta sitten on mielekästä toisasteisesti kysyä, miten aivot ja mentaalinen ovat yhdessä.

Noema on Husserlilla vain tajunnalle eri ta- voin ”annettu” (gegeben) mielellinen alkio, aihe, josta tajunnan eritasoisissa akteissa konstituoituu merkitys. Se voi niissä kehittyä myös intentionaaliseksi. Kun käytän ilmaisuja mielellinen ja kokemuksellinen, tarkoitan si- sällöllistä (noemaattista) tajunnassa etenevää aktiseuraantoa erotukseksi aivokemiallisesta ja -fysikaalisesta tapahtumisesta. Jälkimmäisissä on kyseessä tajuton luonnonviisaus, jonka tut- kimuksessa pätee pääosin sama logiikka kuin

fyysisen tutkimuksessa yleensä. Keskeinen käsite tajunnan analyysissäni on jo edellä mai- nittu merkitys. Se on käytössäni sekä alaltaan että sisällöltään väljempi kuin vastaavanniminen käsite filosofiassa yleen- sä. Merkitystä minulla ovat kaikki tajunnalliset mielelliset sisällöt, kuten myös ahdistuneisuus, ikävystyneisyys, onnellisuus, tyytyväisyys ym. kokemukselliset tun- nelmat. Ne ilmaisevat kokijalleen, millaista on olla maailmassa ja millaisia sen oliot hänelle ovat. Juuri siksi ne ovat hänelle merkityksiä. Näin väljä luonnehdinta merkityksen käsit- teelle on tarpeen, jotta se soveltuisi arkikoke- muksen ja mentaalisten ongelmienkin tutkimuk- siin. Erisisältöiset ja eri- tasoiset merkitykset yh- dessä muodostavat ih- mispersoonassa hänelle ainutlaatuisen subjekti- visen maailmankuvan. Merkityksen ja subjek- tiivisen maailmankuvan konstituution analyysit ovat tajunnan tutki- muksessani filosofian osuuden ydintehtävä. Merkitykset suhteutuvat toisiinsa subjektiivis- sessä maailmankuvassa merkitsevyytensä si- tomina. Merkitysten maailman tutkimuksessa pätee siten mielellisyyden (merkitsevyiden säätelemä) logiikka. Se on aivan eri logiikka kuin se, mikä vallitsee fyysistä tutkivissa tie- teissä. Olen tavoitellut analyysilläni sitä, että niillä olisi empiiriselle tutkimukselle – erityi- sesti ihmistieteille ja kulttuurin tutkimukselle – jotakin heuristiikkaa (tästä enemmän kirjas- sani Ihminen kulttuurissa – kulttuuri ihmises- sä, 2005).

Englannin mind on minulla tajunta eikä mieli. Monilla suomalaisilla tutkijoilla ne ovat synonyymeina vaihdellen käytössä. Miksi käyttää sanaa mieli mind-sanana käännöksenä, kun meillä on siihen hyvä termi tajunta, ja toisaalta mieli-sanalla on suomenkielessä suuri joukko rajoittuneempia käyttötapoja, jotka vastaavat saksan sanan Sinn, englannin sanan sense ja kreikkalaisperäisen noemn-sanana merkityksiä? Niiden vastineina olen minäkin edellä ja julkaisuissani yleensä käyttänyt mieli-sanaa. Mielekset ovat tajunnan sisäisiä peruselementtejä, joilla tai joissa tajunta toimii. Myös kääntäjien (mm. Vesa Oittinen) mielestä on onnetonta, että tieteelliseen suomen kieleen on tuotu tällaista tarpeetonta sotkua. Tajunnan tutkimuksen kohdalla suomen kieli on differentioituneisuudessaan ja ilmaisevuudessaan ylivertainen useimpiin toisiin kieliin verrattuna. Suomeksi kirjoitettaessa suomen kielen mahdollisuuksia tulisi käyttää hyväksi eikä typistää kieltä englannin esikuvan mukaan. Tätä mieltä oli myös G. H. von Wright käyttämänsä terminologiasta.

Relevantti tieteenfilosofia

Analyysini ovat kauttaaltaan luonteeltaan tieteenfilosofiaa, koska olen niissä tavoitellut reaalitytieteiden perusteiden analyysia. Kun käytän niistä nimitystä perusteiden analyysi (foundation research), nimi vihjaa epäsuorasti (implikoi) ontologian tärkeyteen tieteenfilosofiassa. Nimitys tieteenfilosofia näyttää kuitenkin nykyisin saavan usein merkityksen ”tieto-oppi”, joskus peräti vain merkityksen ”metodologia”. Ontologian täytyy kuitenkin tässäkin yhteydessä olla ”ensimmäinen filosofia”, jotta toiset filosofisen tutkimuksen osatehtävät asettuisivat oikeaan järjestykseen. Tutkimuskohteen oma luonne paljastuu vain

ontologisessa analyysissa. Hypoteeseja ei voida asettaa eikä menetelmiä kehitellä, ellei ole selvää näkemystä siitä, mitä aiotaan tutkia.

Ontologisen analyysin tähdentämisen ansiosta tajunnallisuus voisikin nykyvaiheessa nousta sille kuuluvaan tärkeysasemaan tutkimusten kentässä. Tajunnallisuus ”ihmismäisyyden” eli kulttuurin ja sivistyksen tuottajana on tutkimuskohteena ensimmäistä tärkeysluokkaa. Se vaatii sille relevantin tutkimustavan, joka ei ole millään muulla tieteellisemmällä teknikalla korvattavissa. Jotain tämänkaltaista G. H. von Wrightkin edellytti sanoessaan: ”determinism in the study of man means something utterly different from determinism in the study of nature” (Determinism and Study of Man, 1976).

Perusteitten analyysini kuuluu hermeneuttisen tieteenfilosofian perinteeseen. Ilmiöiden ymmärtämistä tavoitellaan siinä tulkintojen, tapahtumayhteyksien (lähisukulaiskäsitteitä Bertrand Russellilla ”functional relationship” ja G. H. von Wrightilla ”logic of events”) ja intentioiden mutta ei kausaalisuuden avulla. Sen yksi tärkeä ominaisuus on, että siinä voidaan myös subjektiivisen maailmankuvan konstituutio (tapahtumisstruktuuri) analysoida yksilöllisissä reaalisissa erityispiirteissään eikä vain positivistisen tieteenfilosofian tapaan yleisinhimillisenä tietorakenteena. Tämä on erilaisten sovellustarpeitten (kasvatus, opetus, sivistys) kannalta erittäin tarpeellista. von Wright teki tieteenfilosofioiden välillä kaksijaon: luonnontieteiden tieteenfilosofiaksi kehittynyt positivistinen traditio ja humanististen tieteiden tieteenperusteiden analyysiin relevantti hermeneuttinen traditio. Hänen mukaansa nämä tieteenfilosofiatyypit ovat toisiinsa palautumattomia. Hermeneuttisen

tieteenfilosofian kehittäjä jäi kuitenkin häneltä kovin keskeneräiseksi.

Näitä tieteenfilosofioita ei tulisi arvioida eksaktisuuden vaan toimivuuden pohjalta. Todellisuuden ilmiöt ovat meistä ihmisistä riippumatta erilaisia. Siksi ne edellyttävät myös niille relevantteja reaalitytieteitä. Niitä arvioimaan, kritisoimaan ja niiden kehitystä tukemaan tarvitaan taas niille relevantteja filosofisia analyyseja. Ihmisen ja kulttuurin tutkimuksessa voidaan ongelmien luonteen mukaan soveltaa kumpaakin päälinjaa. Pakonomainen yritys puristaa kaikki kausaalisuuslinjaan ei kuitenkaan enää edusta ihmisluonnon vaatimaa rationaalisuutta, vaan on tulkittavissa näihin yhteyksiin liittyvän arvottamisen vääristymäksi, joka vain hidastaa aitoa kehitystä.

Kirjallisuutta

Baeyer, ITC von (2005). Informaatio. Suom. Timo Paukku. Terra Cognita.
 Chalmers, D.J. (1996). The Conscious Mind. Oxford Univ. press.
 Churchland, P. (2004). Neurofilosofia. Suom. Kimmo Pietiläinen. Terra Cognita.
 Damasio, A. (2000). Tapahtumisen tunne. Mitä tietoisuus syntyy. Suom. Kimmo Pietiläinen. Terra Cognita.
 Dennett, D. (1991). Consciousness explained. Little Brown, Boston.
 Kasvatus- ja koulutuskysymys Suomessa vuosisatojen saatossa (2007). Toim. Juhani Tähtinen ja Simo Skinnari. Suomen kasvatustieteellinen seura. Turun yliopisto.
 Mieli ja aivot. Kognitiivisen neurotieteen oppikirja (2006). Toim. Heikki Hämäläinen ym. Turun yliopisto.
 Rainio, K. (2006). ”Diskreetti prosessimalli kvantti- ja tajuntasysteemeihin sovellettuna”.

Luonnonfilosofian seuran julkaisuja XV, Helsinki.

Rauhala, L. (1970). ”Die Seinsfrage in der Sog. Neueren Psychosomatik”. Ann. Un. Turkuensis, Turku.
 Rauhala, L. (1970). ”Man – the Philosophical Conception and Empirical Study”. Journal of Analytical Psychology, vol. 15, 2.
 Rauhala, L. (1972). ”The Myth of Mental Illness”. Psychiatria Fennica, Helsinki.
 Rauhala, L. (1981). ”The Problem of Meaning in Psychology and Psychiatry”. In Studies of the Theory of Values V. Toim. Irma Korte-Karapuu & Arto Siitonen. Ann. Un. Turkuensis, Turku.
 Rauhala, L. (1983). Ihmiskäsitys ihmistyössä. Gaudeamus. Uusintapainos 2005. Yliopistopaino.
 Rauhala, L. (1987). ”Psykkisesti häiriintyneen maailmankuvan konstituution analyysi”. Ajatus 44. Suomen filosofinen yhdistys, Helsinki.
 Rauhala, L. (1990). ”Maailmankuvan muutos psykkisissä häiriöissä”. Kirjassa Muutos. Toim. Ilpo Halonen & Heta Häyry. Suomen filosofinen yhdistys, Helsinki.
 Rauhala, L. (1990). Humanistinen psykologia. Yliopistopaino, Helsinki.
 Rauhala, L. (1992). Henkinen ihmisessä. Yliopistopaino, Helsinki. (Uusintapainos tulos- sa).
 Rauhala, L. (1993). Eksistentiaalinen fenomenologia hermeneuttisen tieteenfilosofian menetelmänä. Tampereen yliopisto, Tampere. Uusintapainos 2005 nimellä Hermeneuttisen tieteenfilosofian analyysiä ja sovelluksia. Yliopistopaino, Helsinki.
 Rauhala, L. (1995). Tajunnan itsepuolustus. Yliopistopaino. Helsinki. Uusintapainos 2005.
 Rauhala, L. (1999). Ihmisen ainutlaatuisuus. Yliopistopaino. Helsinki. (Uusintapainos tulos- sa). Rauhala, L. (2005). Ihminen kulttuu-

rissa – kulttuuri ihmisessä. Yliopistopaino, Helsinki.

Revonsuo, A. (1995). On the Nature of Consciousness. Turun yliopisto, Turku.

Revonsuo, A. (2006). ”Kognitiivinen neuro-psykologia”. Kirjassa Mieli ja aivot. Kognitiivisen neurotieteen oppikirja. Toim. Heikki Hämäläinen ym. Turun yliopisto.

Revonsuo, A. (2006). ”Mielen ja aivojen välinen suhde neurofilosofisena ongelmana”. Kirjassa Mieli ja aivot. Kognitiivisen neurotieteen oppikirja. Toim. Heikki Hämäläinen ym. Turun yliopisto.

Revonsuo, A. (2006). ”Mitä on kognitiivinen neurotiede?” Kirjassa Mieli ja aivot. Kognitiivisen neurotieteen oppikirja. Toim. Heikki Hämäläinen ym. Turun yliopisto.

Wright, G.H. von (1976). ”Determinism and Study of Man”. Kirjassa Essays on Explanation and Understanding. Toim. J. Manninen & R. Tuomela. Dordrecht.

Kirjoittaja on eläkkeellä oleva psykologian professori, hänellä on filosofassa professorin pätevyys. Hän on analysoinut kirjoissaan mm. ihmistajunnassa eri tavoin kehkeytyvien maailmankuvien konstituutiota sekä kehitellyt ihmisen ja kulttuurin tutkimuksen hermeneuttista tieteenfilosofiaa.

Ruusu-Ristin Temppeli Helsinki

Merimiehenkatu 31, Helsinki sunnuntaisin klo 12.00

www.ruusuristi.fi

Yleisöesitelmät keväällä 2018

25.3. Keijo Remes: Totuuden paradoksi

8.4. Raija Lemström: Uhrautumisesta uhriin

15.4. Leena Rinkinen: Uusi liitto

22.4. Paula Monto: Luonto opettajana

29.4. Matti Koskinen: Hyvä mieli

6.5. Paula Ylä-Hokkala: Sana

ETSIJÄNPIIRI

Etsijäinpiiri ma klo 18.00 alkaen 26.3, 16.4, 30.4 ja 14.5

Tiedustelut Esko Keitaanranta puh. 0504533691

MEDITAATIO

su klo 10.30 ennen esitelmää.

Tiedustelut Jarmo Ikola puh. 0505111773

Ruusu-Ristin Temppeli Jyväskylä

Aittokalliontie 3, Jyväskylä

Yleisöesitelmät keväällä 2018 klo 13.00

25.3. Ari Salminen:
Vastarinta- vai vastarantausko?

22.4. Jukka Sarno:
Arvot, ajatus ja toiminta

Esitelmiin on vapaa pääsy.
Esitelmän jälkeen on keskustelua kahvikupin ääressä.

LUKUPIIRI

Alkaen 17.1. joka toinen keskiviikko klo 18.00.
Vetäjinä Pekka Kivikäs ja Terttu Wiio, puh. 040 579 5730

JOOGA

Joka keskiviikko 17.1. - 25.4.2018 klo 16.10.
Oma matto mukaan, 3€/kerta.
Joogaopettaja Liilia Siiberg puh. 050 911 1377,
llsbrg8@gmail.com

Ruusu-Ristin Temppeli Siilinjärvi

Asematie 12

Yleisöluennot keväällä 2018 klo 12.00

25.3. Antti Savinainen:
Yrjö Kallinen teosofina, pasifistina ja
puolustusministerinä

29.4. Jouko Ikonen:
Rauhan Vartijat

20.5. Ari Salminen:
Vastarinta- vai vastarantausko?

Tiedustelut: Antti Savinainen, puh. 050 494 9597

KESKUSTELUILLAT

10.4. ja 8.5. klo 18 Keskustelutiistai
Tiedustelut: Jouko Ikonen, puh. 050 341 8795

Porvoon yleisöesitelmät kevät 2018 klo 18.00

Lisitzinin Taidemuseon Ekumeeninen Keskus
lisitzin.museo.ekumeni.keskus@gmail.com
Sibeliuksenbulvardi 15 Porvoo

21.03. Väinö Åberg:
Vuorisaarnan eettisillä ohjeilla
elämän ymmärrykseen ja onnellisuuteen

04.04. Tarja Pursi:
Henkinen elämä – tietoinen valinta

18.04. Esko Keitaanranta:
Henkiset harjoitukset

PORVOON VALON TIELLÄ

Esitelmät järjestää Porvoon Ruusu-Risti opintopiiri
yhteistyössä Teosofisen Seuran Porvoon Loosin kanssa

Opintopiirit klo 18.00 kokoontuu: 20.3. • 17.4. ja 15.5.
Lukupiiri klo 16.30 kokoontuu: 5.4. ja 19.4.
Äiti Teresa -peittopiiri klo 18.00 kokoontuu: 5.4. • 19.4.

Ruusu-Risti-ryhmä Tampere Monitoimitalo 13, Tampere

Yleisöluennot keväällä 2018 lauantaisin klo 14.00

17.3. Jorma Saariaho,
Hetkessä eläminen

7.4. Jukka Sarno,
Arvot, ajatus ja toiminta

28.4. Pekka Tamminen,
Mitä valaistuminen merkitsee

12.5. Jorma Saariaho,
Ihmiskunnan tulevaisuus

TEEMAILLAT

Keskiviikkoisin klo 17.00
Ruusu-Ristin toimitila, Pinninkatu 42 A 23
14.3. • 11.4.

Kiukkupallo

Aloin hautoa sitä illalla
mennessäni huonolla tuulella nukkumaan.
Aamulla se oli luotu, tuo kiukkupallo.

Ojensin sen vaimolleni murahdamalla
tyhjänpäiväisestä asiasta.
Hän otti sen vastaan,
kasvattaen sitä.

Se jakautui ja siirtyi lapsiin
turhan nalkutuksen myötä.
He ottivat pallot reppuihinsa
ja kantoivat ne kouluun.

Kiukun valloitusretki oli sinä
päivänä helppo.
Jaoin sitä työpaikalla
olemalla hankala muille,
vaimoni valittamalla kanssaihmisille,
lapseni kurittomuudella koulussa.

Kotona ihmettelin.
Miksi vaimoni ei osaa olla myönteinen?
Miksi lapseni aina kiukuttelivat?
Miksi työtoverini olivat riidanhaluisia?

Miksi muut olivat aina äkäisiä?
Luomani kiukkupallo
kasvoi, jakautui ja kasvoi
levittäen epäsovua ja riitaa
monissa perheissä
koko päivän.

Kuitenkin juuri minulla oli
valta estää kaikki tämä.

Matti Koskinen

Ruusu-Risti ry:n edustajat paikkakunnittain:

Iitti • Pauli Loikala 040 838 1017

Jyväskylä • Kirsi Toivonen 050 3787335

Kuopio • Jouko Ikonen 050 341 8795

Oulu • Vesa Raappana 044 279 6393

Rovaniemi • Marketta Mylläri 040 762 6454

Siilinjärvi • Antti Savinainen 050 4949597

Tampere • Alpi Ikäheimonen 0400 238 769

Vihti • Jukka Sarno 040 567 7485

Porvoo • Jorma Aunela 040 969 2096

Lappeenranta / Taipalsaari • Paula Monto 040 590 4918

TILISIIRTO, GIRERING	Saajan tilinumero Mottagarens kontonummer	IBAN OP FI28 5720 9920 1090 47	BIC	
	Saaja Mottagare	Ruusu-Risti lehti		
	Maksajan nimi ja osoite Betalarens namn och adress			
	Allekirjoitus Underskrift		Viitenumero Ref. nr	
	Tililtä nro Från konto nr	Eräpäivä Förfallodag	—	Euro 25,00 €

Maksu välitetään saajalle maksujenvälityksen ehtojen mukaisesti ja vain maksajan ilmoittaman tilinumeron perusteella.
Betalingen förmedlas till mottagaren enligt villkoren för betalningsförmedling och endast till det kontonummer som betalaren angivit.

Eettinen itsekasvatustie

”Te olette maansuola; mutta jos suola käy mauttomaksi, millä se saadaan suolaiseksi? Se ei kelpaa enää mihinkään muuhun kuin ulosheitettäväksi ja ihmisten tallattavaksi.

Te olette maailman valo. Ei saata olla piilossa kaupunki, joka sijaitsee ylhäällä vuorella.

Eikä kynttilää sytytetä ja panna vakan alle, vaan kynttilänjalkaan, ja niin se loistaa kaikille huoneessa oleville.

Niin loistakoon teidän valonne ihmisten edessä, että he näkisivät teidän hyvät tekonne ja ylistäisivät Isääne, joka on taivaissa.”

Etiikka tulee kreikan sanasta ethos, tarkoittaa vakiintuneet tavat, tai tutkimusala, joka tutkii moraalialia ja kaikkea siihen liittyvää mm. eettisen toiminnan periaatteita, väärää ja oikeaa, hyvää elämää arvoineen ja eettisten kysymysten luonnetta. Filosofia jakaa etiikan eri osiin ja tutkii niitä omista lähtökohdistaan.

Länsimainen filosofia

Länsimaiseen filosofiaan etiikan katsotaan tulleen Sokrateen kautta, antiikin kreikkalaisesta kulttuurista, jossa hyve tarkoitti luonteen hyvyyttä ja erinomaisuutta. Tämä oli jaettu neljään osaan, jotka olivat käytännöllinen viisaus, kohtuullisuus, oikeudenmukaisuus ja urheus.

Platonin teoksissa Sokrates esitetään pohtimassa moraalikäsitteiden, hyveiden, oikeudenmu-

kaisuus ja hurskaus merkityksiä. Platon näki hyveet sielun sopusointua rakentavana siten, että hyveet ja hyveellinen elämä on parasta sielulle. Toinen antiikin Kreikan suuri filosofi Aristoteles piti onnellisuutta inhimillisen elämän korkeimpana päämääränä. ”Hyveellinen elämä oli elämistä ”kultaisella keskitiellä” järjen ohjaamana.”

Tässä on tietysti oleellista edetä järjen ohjaamana tuolla kultaisella keskitiellä, mikä se nyt sitten onkaan tai miten se ymmärretään. Näemme, että olemme eläneet ns. järjen aikakautta, josta on sanottu, että sivistynyt maailma saavuttaisi sitä kautta ”valistuksen ja ihmisjärjen lupaavat, aurinkoiset kukkulat.”

Tietenkään järki ei tarkoita viisautta, vaikkakin viisaudessa on järkeä, tervettä järkeä. Terve järki näkeekin maailman eettiset vaatimukset, ne arvot, jotka ovat kaikkien kannalta parempia, kestäviä pitkällä aikavälillä.

Helposti jopa vilpittömien totuudenetsijöidenkin kohdalla saattaa käydä niin, että arvioidaan asioita vain omasta lähtökohdasta. Ikään kuin niin, että ketä se häiritsee, jos minä tässä vähän mietiskelen. Mutta kun siinä on jo se minä, joka usein vaatii, että maailma siksi aikaa pysähtyy, hiljenee, ettei se häiritse sitä minää ja sen kehitystä.

Eettisessä itsekasvatuksessa näen, että se huomioi suurempia kokonaisuuksia, suu-

rempia elämän lakeja ja niiden toimintaa. Se on kuin kaiken huomioon ottavaa.

Tässä tulee mieleeni kuinka Pascal (Blaise Pascal 1623 - 1662 matemaatikko, fyysikko ja uskonnollinen filosofi) kirjoitti Platonista ja Aristoteleesta: ”Kun he kirjoittivat valtios- ta, he tekivät sen aivan kuin olisivat järjestäneet hullujen huonetta, ja jos he olivat puhuvinaan siitä jonakin tärkeänä asiana, niin se tapahtui siksi, että he tiesivät niiden hullujen, joille he puhuivat, kuvittelevan olevansa mahtavia hallitsijoita. He perehtyivät heidän ajatustapaansa johtaakseen heidän hulluut- taan niin, että siitä koituva vahinko olisi pie- nin mahdollinen.”

Tämä pätee hyvin meidänkin aikaamme, jol- loin tuo hulluus tuntuu olevan vallitsevaa ja viisaus voi vain minimoida sitä. Eettiset nä- kökulmat kyllä tuodaan esiin, mutta niiden merkitystä laimennetaan itsekkäin selityksin.

Maapalloa on joskus sanottu kurittomien sielujen kasvatuslaitokseksi, ”surun tähdeksi” tai ”tuskallisten ponnistusten kouluksi” kuten Teosofisen liikkeen perustaja H.P. Blavatsky sanoi.

Viisauden sanoista sanoihin viisaudesta

Lin Jutang (10.10.1895 – 26.3.1976, kiinalais- yhdysvaltalainen kirjailija) kirjassaan Maallinen onni tuo mielenkiintoisesti esiin filosofisten koulukuntien synnyn, kuinka ne ovat syntyneet määritelmien ja järjestelmien kautta sanojen kunnioituksesta. ”Viisas mies ei puhu, lahjakkaat puhuvat, ja tyhmät väittelevät.” sanoi kiinalainen kirjailija Kung Tingan.

Kuitenkin filosofit (totuuden puhujat) ovat

yleensä puhujia ja usein myös ihastuneet omaan ääneensä. ”Itse Laotsekin, joka ensimmäisenä opetti meille, että Luoja (Suuri Hiljainen) ei puhunut, ja katsoi tarpeelliseksi jättää jälkeensä viisituhatta sanaa, ennen kuin vetäytyi Hankukuan solan toiselle puolelle viettääkseen lopun elämänsä viisaassa yksinäisyydessä ja hiljaisuudessa.” Ehkäpä tyypillisempi filosofi oli Konfutse, joka kävi ”seitsemässäkymmenessäkahdessa kuningaskunnassa”, jotta niiden kuninka- at olisivat saaneet kuunnella häntä, ja Sokrates pysäytteli ohikulkijoita Ateenan kaduilla ja teki heille kysymyksiä saadakseen kuulla itsensä antamia viisaita vastauksia. Väite että viisaat eivät puhu tai että ne jotka tietävät eivät puhu ja ne jotka eivät tiedä puhuvat, on varmaan osin totta, mutta kuitenkin hyvin suhteellista.

Mutta on olemassa eroja eri puheiden välillä, viisaat puhuvat elämästä sellaisena kuin he sen käsittävät, lahjakkaat taas puhuvat viisaiden sanoista ja tyhmät väittelevät lahjakkaiden sanoista.

Lin Jutang kirjoittaa: ”Filosofia, joka oli aikoinaan viisaudenrakkautta, muuttui rakaudeksi sanoja kohtaan, ja sitä mukaa kuin sofistiikka kehittyi, filosofia etääntyi yhä kauemmas elämästä. Filosofit alkoivat käyttää enemmän ja enemmän sanoja ja pitempiä ja pitempiä lauseita. Epigrammit muuttuivat lauseiksi, lauseet todisteluiksi, todistelut tutkielmiksi, tutkielmat selityksiksi ja selitykset filosofisiksi tutkimuksiksi. Yhä enemmän ja enemmän uusia sanoja tarvittiin määrittelemään ja luokittelemaan filosofien käyttämiä sanoja, ja yhä enemmän ja enemmän uusia koulukuntia tarvittiin vastustamaan jo olemassa olevia koulukuntia. Kehitys on jatkunut

niin pitkälle, että välitön elämäntunto on kokonaan kadonnut näköpiiristä ja maallikoilla on täysi oikeus kysyä filosofeilta: ”Mistä te oikein puhutte?”. Ne filosofian historian harvat riippumattomat ajattelijat, jotka ovat säilyttäneet yhteytensä elämään - Goethe, Samuel Johanson, Emerson, William James – ovat kieltäytyneet käyttämästä kirjoituksissaan akateemista siansaksaa ja vastustaneet ehdottomasti kaikkea luokittelua. He ovat niitä viisaita, jotka ovat säilyttäneet meille filosofian todellisen tarkoituksen, elämänviisauden etsimisen”, näin Lin Jutang. Tuo elämänviisauden etsiminen ei siis ole pelkkää älyllistä sanakikkailua, vaan elämistä, olemista, eettistä itsekasvatusta.

**”Luovu synnistä,
Pyri hyvyyteen,
Puhdista sydämesi –
Se on Buddhan oppi.”**

Eettinen koodi, joksi tämän käsiteltävän asian voi mielestäni myös nimetä, löytyy eri uskonnoista (ainakin suuremmista uskonnoista) ja niiden alkuperäisistä opetuksista. Mutta eettinen koodi löytyy myös suurien filosofien opetuksista. Mutta myös tieteellinen tutkimus on löytämässä ja osin löytänyt sen.

Minä en itse ole perillä esim. ydinfysiikasta tai sen kaltaisista tieteellisistä tutkimuksista, mutta olen kuullut että niissä lähestytään ns. hengen-tieteellisiä tutkimuksia. Mutta esim. luonnon-tieteen puolelta on tehty mielenkiintoisia havaintoja mm. luonnon toiminnasta.

Luonto eettisenä kasvattajana

Ovatko tutkijat käyneet jonkinlaista eettistä itsekasvatusta, on vain arvailtavissa, mutta tut-

kimukset osoittavat luomakunnan toimivan eettisten periaatteiden mukaisesti, joka puolestaan herättää vastustusta luonnon yksipuolisen ja itsekkään hyödyntämisen joidenkin ahneiden hyväksi.

Puutarhaterapia on ollut tutkimuksen alla ja hoitomuotona jo kokeiltu eri yliopistojen kanssa yhteistyönä. Luonto näyttäisi antavan meille sitä eettistä kasvatusta, mitä emme aina itse osaa tehdä, ja se onkin hyvänä alkuna. Eettinen epäitsekäs ajattelutapa on olemassa eräänlaisena koodina luonnossa niille ketkä pystyvät sen havainnoimaan.

Eri vaivoissa menemme lääkärin vastaanotolle, mutta jospa menisimme puun vastaanotolle. Anni Kytömäki kirjoitti Peter Wohllebenin (s. 1964, saksalainen metsänhoitaja, kirjailija) kirjan Puiden salattu elämä suomennoksen alkusanoissa, että jossain Hämeenkyröstä pohjoiseen seisoo kyltti jossa lukee: ”METSÄ, PUUN VASTAANOTTO”. Se saattaisi olla oivallinen vastaanotto ja herätys henkisempään suuntaan. Saattaa se olla juuri siellä samalla Antero Vipusen klinikalla, josta Väinämöinenkin haki puutuvat sanansa veneensä, eli näkymättömän käyttövälineensä rakennustarpeiksi.

Emeritus Professori Erkki Lähde on varmaan monelle tuttu metsäluonnon puolestapuhuja. Olimme aikoinaan järjestämässä yhdessä muiden tekijöiden kanssa Metsä-seminaaria Lieksaan. Mukana oli mm. Tapio Kaitaharju, Esko Jalkanen ja Henryk Skolimowski. Erkki Lähteen kirjan Näe metsä Puiltä takakanen tekstissä sanotaan: ”Syväekologiasaan professori Erkki Lähde ottaa tiukasti kantaa länsimaisen ihmisen piittaamatto-

muuteen ja lyhytnäköiseen ahneeseen toimintaan. Sen seurauksena tulevaisuutemme on vakavasti uhattuna. Avarana ajattelijana ja keskustelijana tunnettu Lähde esittää kirjassaan nykymenolle parempia vaihtoehtoja. Hän tuo rohkeasti esiin myös nykytieteen hyljeksimiä aineettomia ulottuvuuksia. Metsän ja luonnon elämänvoimien tutkiminen on ollut erityisesti hänen sydäntään lähellä ja mielenkiinnon kohteena.”

Peter Wohlleben kirjassaan Puiden salattu elämä tuo esiin hyvin kansantajuisesti uusimmista tieteellisistä löydöistä, kuinka puut hoitavat jälkikasvuun, kaatuneita lajitovereita ja kuinka ne kommunikoivat keskenään. Kirja on ollut sensaatio Saksassa.

Peter Wohlleben: ”Bonnin yliopiston kasvitieteellisen solu ja molekyylibiologian instituutissa työskentelevä Frantisek Baluska on työtovereineen sitä mieltä, että juurten kärkeissä on samanlaisia rakenteita kuin aivoissa. Ne pystyvät välittämään signaaleja, sitä paitsi niissä on useita samantapaisia yksiköitä ja molekyylejä kuin eläimissä. Kun juuri tunnustelee tietään maassa, se pystyy ottamaan vastaan ärsykeitä. Tutkijat ovat mitanneet sähköisiä signaaleja, jotka käsitellään juuren kärkeiden vyöhykkeessä. Nämä signaalit saavat juuren muuttamaan käyttäytymistään. Kun juuret kohtaavat myrkyllisiä aineita, läpipääsemättömiä kivenlohkareita tai liian märkää maata, ne analysoivat tilanteen ja välittävät tarvittavan tiedon kasvuvyöhykkeelle, joka reagoi muuttamalla suuntaa ja ohjaamalla juurten haarat kriittisen alueen ympäri”.

Joitain tutkijoita luonnollisesti häiritsee, kun näitä tutkimuksia rinnastetaan eläinten vas-

taaviin ominaisuuksiin. Koska näin eläinten ja kasvien raja hämärtyy.

Pyrkikää ja ponnistelkaa

Me kaikki olemme vastuussa teoistamme ja pienilläkin teoilla on merkitystä. Henkinen elämä ei ole pelkästään vetäytymistä yksinäisyyteen omaan rauhaan ja mietiskelyyn, vaan yhä enenevässä määrin oikeiden tekojen, puheiden ja ajatusten suuntaamista ihmiskunnan hyväksi. On opittava olemaan epäitsekäs ja hyvä arjen tasolla. Sitä kautta voi saavuttaa todellista tietoa korkeammas-ta.

”Jotta voi ottaa yhden askeleen tiedon tiellä, on otettava kaksi askelta eettisen itsekasvatuksen tiellä.”, jotenkin näin kiteytti asian aikoinaan H. P. Blavatsky, joka toi Teosofian, teosofisen liikkeen maailmaan nykyaikaisille ihmisille. Sen mukaan meidän elämämme päämäärä on inhimillinen täydellisyys, ei enempää eikä vähempää. Ei myöskään mikään epämääräinen tila kuoleman jälkeen, mikä tulisi itsestään, pelkällä uskolla.

Kehitys on tunnustettu tieteellisissä piireissä yleiseksi elämän laiksi. Sama laki koskee myös ihmistä, ihminen on henkiolentona saman lain alainen.

Eettinen itsekasvatus on elämistä maailmassa, mutta ei maailmasta. Olemme jälleensyntyviä olentoja. Ja olemme kehityksessämme siinä kohdin kuin olemme.

Teosofian perusoppi on, että mitään täydellisyyttä ei saavuteta jonkun jumalallisen armon

kautta tai mantroja laulamalla tai luonnon tuomana, vaan ainoastaan oman ponnistuksen kautta. Kaikkien uskontojenkin ydin sanoma on: ”Pyrkikää ja ponnistelkaa, valvokaa ja rukoilkaa, sillä ainoastaan itse kasvattamalla itseänne saavutatte elämän päämäärän”. Tässä on kaikkien uskontojen todellinen sanoma ja sama minkä teosofia on tuonut voimakkaasti esille.

Apua esteiden voittamiseen

Tietenkin on monenlaisia asioita ja esteitä tämän pyrkimyksen tiellä. Esteitä, jotka nousevat meistä itsestämme. Mutta on siinä mielessä uskontojen lupaama apu korkeammasta olemassa, että jos me vilpittömästi ja epäitsekästi pyrimme voimme saada kuin armoa jostain korkeammalta.

P.E: ”Mutta apu onkin lähellä, sillä kun ihminen vilpittömästi pyrkii eteenpäin, henkisen kehityksen tiellä, on aivan kuin hän avaisi oven henkimaailmaan päin, jumaliin ja enkeleihin päin, jotka ovat valmiita häntä auttamaan; on kuin hän avaisi sydämensä Vapahtajalle. Ja Vapahtaja, joka on aina läsnä hänen hengessään, auttaa häntä, lohduttaa, tukee, antaa voimia.” Me emme ole yksin tässä maailmassa, jos me kuljemme vilpittömin mielin, voimme saada apua ja lohdutusta, henkistä apua myös näkymättömiltä olennoilta.

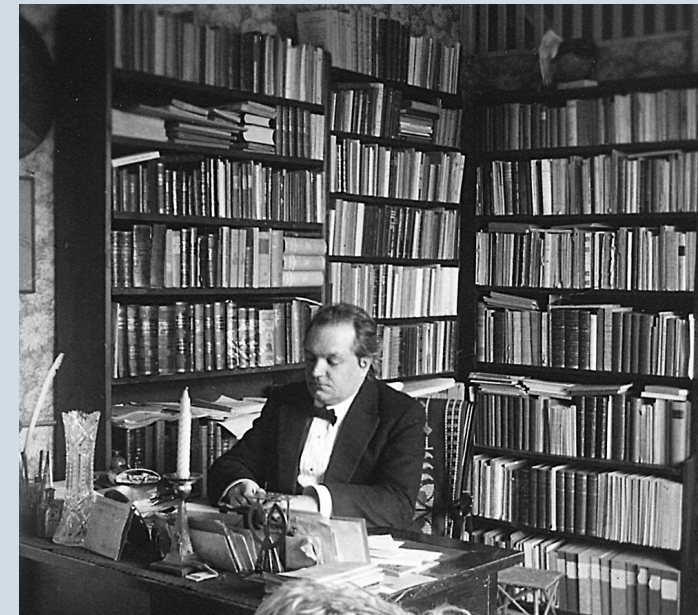
Aivan kuten Peter Wohlleben kuvaa, kuinka puut ovat yhteydessä toisiinsa ja saavat

apua toisiltaan juurien ja sienirihmastojen kautta, niin mekin saamme apua omien näkymättömien juuriemme kautta. Mutta jos vaikuttimme ovat muuta kuin epäitsekäitä, ovat vaikeudet edessä ja ne vaikeudet ovat aina ihmisessä itsessään.

Tieteellisesti uskotaan kehitykseen ja satumaan. Sanotaan, että elämän lait ovat sokeita ja vaikuttavat niin luonnossa kuin ihmiselämässä. Sokeat raudankovat lait vaikuttavat esim. taloudellisessa elämässä.

Mutta jos me pyrimme hyvään, eettisesti oikeaan havaitsemme elämässä salaperäisen johdatuksen. Teosofia opettaa suurten viisaiden kautta, että olemassa olo on oikeudenmukaisesti järjestetty. On olemassa voimia, jotka ovat hyviä ja vievät hyvään päämäärään. Tajunta pyrkii ykseyteen, mutta aine moninaisuuteen ja rikkauteen vastustaen näin tajuntaa eli henkeä, kunnes henki lopulta voittaa.

Nämä kaksi olemassaolon napaa ovat yhtä tärkeitä, välttämättömiä. Ne palvelevat toisiaan ja luovat täydellisen olennon, joka voi hengen voimalla päästä aineen herraksi. Se on kuin noiden kahden voiman, toisiaan vastustavien voimien saavutus. ”Elämän tarkoitus on kulku harmoniaan, henkeen, itsetietoisuuteen päin ja ylös tietämättömyydestä, pimeydestä ja sokeudesta.”

Ruusu-Risti ry Kirjallisuusseura

TIEDOTTAA

SUNNUNTAINA 1.4.2018 (Pääsiäispäivänä)

Klo 10.00 sääntömääräinen vuosikokous

**Ruusu-Risti temppelillä
Merimiehenkatu 31, 00150 Helsinki**

Tietoisuus, tiede ja teosofia – ajatuksia evoluutiosta ja tietoisuudesta tieteessä ja teosofiassa

Teosofinen oppijärjestelmä on esitetty nykymuodossaan 1800-luvun loppupuolella ja 1900-luvun alkuvuosikymmeninä. Pekka Ervast on kuvannut teosofiaan pohjautuvan ruusuristiläisen maailmankatsomuksen 1900-luvun alkuvuosikymmeninä. Alan auktoriteettien mukaan oppi edustaa aikain viisautta, ikivanhaa tietoa, jota on ollut ihmiskunnan tiedossa, on ilmoitettu kaikkina aikoina, toki pirstaleisina osina. Teosofisten auktoriteettien kirjoituksissa ja puheissa esitetty tieteellinen tieto edustaa heidän aikansa tieteellistä tietoa. Nykyinen tieteellinen tieto (data) ja datan pohjalta luodut päätelmät ja lainalaisuudet ovat lähes mittaamattoman kaukana sadan vuoden takaisista. Monet kysymykset ja asiat, joita nykyään pohditaan ja tutkitaan, olivat silloin tyystin tuntemattomia. Sen aikaiset probleemat ja painotukset saattavat olla nykyisen tieteen kehityksen tason kannalta yleisluonteisia ja epätarkoituksenmukaisia, triviaaleja, sofistisia tai vailla käytännön merkitystä. Johtopäätöksiä voitiin tehdä olemattoman tai virheellisen datan perusteella. Nykyisellä ja sadan vuoden takaisella biologian ja psykologian alan kysymyksenasettelulla on hyvin vähän yhtymäkohtia.

2000-luvun tietopääoma, data, dataan perustuvat luonnontieteelliset ja psykologiset lainalaisuudet, kokemus- ja tietomaailmamme jäsentäminen aina ontologiaa (olemisen perimmäistä laatua) myöten muodostavat oman ruusuristiläisyydestä ja teosofiasta ero-

avan tavan hahmottaa ja selittää kokemusmaailmaamme ja ulkopuolista maailmaamme. Vaikka tieteessä ja teosofiassa kuvataan ja selitetään samoja asioita ja ilmiöitä, selitysperspektiivit poikkeavat tietoteoreettisesti toisistaan. Teosofiassa peruskäsitteitä ovat metafysiikka, etiikka ja kausaalisuus kun taas tieteessä induktio, kausaalisuus ja todennäköisyys. Ilmiöitä, kuten tajunta, selitetään teosofiassa metafysisillä seikoilla, tieteessä mahdollisilla biologisilla perusteilla, jotka ilmenevät tajunnan yhteydessä. Totuuden saavuttaminen on ihmisen yksi oleellisimmista tavoitteista. Teosofinen Seura tähdentää totuuden merkitystä sanskritin kielisellä motolla Satyan nasti paro dharmah, totuus on dharmaa (oppia, oppijärjestelmää, uskontoa) korkeampi.

Artikkelin lähtökohtana on tutkia mitä nykyisen tieteen mukaan ajatellaan tietoisuudesta ja sen synnystä sekä miten tiede tietoisuutta selittää ynnä verrata näitä käsityksiä teosofian käsityksiin. Tässä tutkimuksessa ei käsitellä tieteen koko kenttää vaan nimenomaan evoluutiobiologian ja evoluutiopsykologian näkökulmasta tarkasteltua ja tutkittua psykologiaa, havaintopsykologiaa ja neurotieteen tietoa liitettynä tietojenkäsittelyopin tietoihin. Tietomme perinnöllisyyden, muuntelun ja luonnonvalinnan ohjaamasta biologisesta evoluutiosta on syntynyt vasta sen jälkeen kun nykyisten teosofisten oppien esittäjät ovat käsitelleet oman aikansa ensimmäisiä niukkaan dataan perustuvia evoluutioteorioita. Siksi käsittelen

evoluutiobiologiaa teoriana ja sen historiaa, samoin evoluutiopsykologiaa, jotta tulisi ymmärretyksi yksilön ja ympäristön vuorovaikutus biologisessa ja psykologisessa mielessä ja mitä valmiuksia ympäristössä selviytyminen vaatii ja kuinka nämä valmiudet saavutetaan valitsemieni tieteenalojen selityksen mukaan. Aloitan filosofian peruslinjauksilla, ontologialla sillä teosofinen metafysiikka ja ontologia painii eri alalla ja eri urheilulajissa ja omassa sarjassaan verrattuna nykytieteeseen valitsemillani aloilla. Ontologiset valinnat ja erot tiedonhankinnan tavoissa tulee nähdä selkeinä eikä eri aloja tule sekoittaa keskenään ja siten luoda sekaannusta ja turhaa vastakkainasettelua sekä argumentointia ja vasta-argumentointia.

Mitä tiede on?

Tieteellisellä tiedolla tarkoitan tässä esityksessä tieteenfilosofian empiristisen suuntauksen alalla hankittua tietoa. Väitteet, hypoteesit ja teoriat tulee kyetä osoittamaan oikeiksi kerätyllä tiedolla, datalla, mieluiten toistettavissa olevilla tieteellisillä kokeilla. Tiedon hankinnassa ja analyysissa käytetään yhä kehittyneempiä menetelmiä, joiden avulla virheiden ja erehdysten määrä pyritään vähimmäistämään. Kappale tai yksilö tutkitaan omassa ympäristössään ja selitetään tutkimusalueen sisäisillä syy-seuraussuhteilla. Tutkimusalueen ulkopuolista aiheuttajaa ei huomioida, se suljetaan pois. Biologiassa tutkitaan yksilön sisäisiä vuorovaikutuksia ja yksilön ja fyysisen ympäristön vuorovaikutuksia. Myös psyykkisten ominaisuuksien syitä pyritään selittämään fyysisen maailman materiaalisilla tutkittavilla tosiasioilla. Tiede siis lähtökohtaisesti sulkee pois ulkopuolisen vaikuttajan. Vaikka tiedeuskovaiset toisin väittävät, tiede ei ontologisesti

voi todistaa tutkimus- ja oletusalueensa ulkopuolista olemassaoloa olevaksi tai olemattomaksi. Biologiassa ja fysiikassa ilmiöille haetaan fyysistä selitystä ja niitä voidaan eri varmuusasteilla selittää fyysisillä syillä. Teosofian metafysiikassa esitetyt metafysiset aiheuttajat eivät kuulu fyysisten ilmiöiden tai psyykkisten kokemusten aiheuttajina biologian tai psykologian tutkimuspiiriin. Teosofinen selitys ilmiölle, ominaisuudelle tai tapahtumalle voidaan asettaa rinnan tieteen selityksen kanssa ja verrata teorioiden selitysvoimaa. Tiede hakee yksinkertaisinta selitystä (Occamin partaveitsi) ja hylkää mahdolliset muut mutta monimutkaisemmat selitykset, jos ilmiö voidaan selittää luotettavasti yksinkertaisemmin.

Tieteen totuudet eivät ole lopullisia vaan uusien löydösten, tietojen ja analyysien kautta syntyy yhä uusia käsityksiä. Optimaalisesti yksi tulos synnyttää useita uusia kysymyksiä ja aiemmat probleemat eivät enää ole probleemoita, vanhat kysymyksenasettelut eivät välttämättä ole nykyään relevantteja, asianmukaisia vaan saattavat vaikuttaa kummallisilta nykytiedon valossa. Mainion käsityksen voi saada nykyisestä tieteellisestä työskentelystä ja työympäristöstä, perusaineiston (datan) muodostamisesta, tieteellisestä analytiikasta ja johtopäätösten tekemisestä vaikkapa Pääbon kirjasta Neanderthalilainen (Pääbo 2016) tai Doudan ja Sternbergin kirjasta A Crack in Creation (2017).

Biologinen evoluutio

Biologiassa pysyviksi periaatteiksi, itsestään selviksi, jokapäiväisiksi käytännön peruselementeiksi ovat muodostuneet käsitteet evoluutio ja sen aiheuttajat vaihtelu, perinnöllisyys sekä etenkin luonnon valinta. Charles

Darwinin teos *Lajien synty* luonnollisen valinnan kautta eli luonnon suosimien rotujen säilyminen taistelussa olemassaolosta julkaistiin ensimmäisen kerran 1859. Uusia täydennettyjä laitoksia julkaistiin 1860-luvulla ja lopullinen painos sai päivänvalon 1871 (https://fi.wikipedia.org/wiki/Lajien_synty). Gregor Mendel (1822 – 1884) loi pohjan perinnöllisyystieteelle suorittamalla useiden sukupolvien jatkumona ominaisuuksien perinnöllistä selvittelyä risteytyskokein. Mendel julkaisi työnsä 1866 mutta hänen työnsä perustavanlaatuisen merkityksen havaittiin vasta 1800- ja 1900-lukujen taitteessa (https://en.wikipedia.org/wiki/Gregor_Mendel).

Genetiikka on avain evoluution mekaniikan ymmärtämiseksi. Evoluution perusidean luomisen aikaan ei tunnettu kehityksen fyysisiä mekanismeja. Geenien löytyminen ja kromosomirihman kaksoishelixrakenteen keksiminen 1950-luvulla (Watson ja Crick 1953) sekä mm. spontaanien mutaatioiden havaitseminen selittivät evoluution mekanismeja ja avasivat lähteet uuden tiedon räjähdysmäiselle kasvulle. Evoluution tutkimuksessa käytetään mm. sellaisia käsitteitä kuten populaatio, geenipooli, geneettinen variaatio, geenien kilpailu, adaptaatio, ekologinen lokero (ecological niche), luonnollinen valinta ja valintapaine. Suomen kielellä voi lukea selkeän yleiskatsauksen evoluutiobiologiasta Mats Björklundin kirjasta *Evoluutiobiologia* (2009).

Modernissa biologiassa laajasti ottaen ihmisen osa, kehittyminen, lisääntyminen ja selviytyminen ymmärretään ja selitetään väestön ja yksilöiden geenivaraston vuorovaikutuksena biologisen, fysikaalisen ja kemiallisen ympäristön kanssa. Nykyihmisen ympäristö ravinnon, suojan ja vaarojen suhteen on muut-

tunut monin tavoin aiempien vaeltavien ja paikallaan pysyneiden populaatioiden oloista. Sukupolvien saatossa parhaan selviytymisen ja lisääntymisen taanneiden ominaisuuksien geenien arvioidaan kasaantuneen. Yksilössä havaittavien molekylaaristen tai elinmuutosten tuottaminen vaatii lukuisia sukupolvia. Ihmisen evoluutiossa on viitteellisiä tietoja kerättävä jopa miljoonien vuosien ajalta. Siksi muutosten tutkiminen ihmisellä on haastavaa mutta nopeasti lisääntyvillä nisäkkäillä tai bakteereilla ja viruksilla huomattavasti helpompaa ja tutkimustulokset ovat luotettavampia koska dataa voidaan kerätä alkutilasta ja lopputilasta. Influenssaviruskantojen geneettinen muuntuminen eri lajien isännissä sekä väestön immuunitietin kehittymisen myötä on hyvin tunnettu ja seurattu tapahtumasarja ja samalla sattuva esimerkki evoluutiosta geenitasolla (Julkunen ym. 2012).

Tieteellisen biologian katsantokannan mukaan elämän perimmäinen toimija on geeni ja tapahtumien syy on geenin pyrkimys lisääntymiseen. Lopulta kaikki toiminta redusoituu geeniin. Geeni on perusmalli ja arkisto, jonka mukaisesti solun osin huonosti tunnetut mekanismit kuten epigeneettinen säätely muodostavat yhä monimutkaisempia rakenteita evoluution varrella. Solu on geenimallin mukaisesti muodostanut niin kromosomit kuin solut, elimistöt, elimistöjen käyttäytymisen ja yhteisöt. Biologisen evoluution peruskäsitteitä ovat perinnöllisyys, dna:n satunnaiset mutaatiot ja eritoten luonnollinen valinta. Mutaatiot tuovat elimistöön uuden ominaisuuden tai uusia ominaisuuksia, joiden toiminnallinen hyöty testataan eliön ympäristön toimesta. Pitkässä juoksussa sellaiset ominaisuudet, jotka edistävät eliön lisääntymistä verrattuina muihin populaation eliöi-

hin, kasaantuvat ja muodostavat uudistuneen populaation, jossa uusi ominaisuus vallitsee. Tällä tavoin muodostuu aina uusia ominaisuuksia entisten päälle tai lisäksi. Toisistaan erillään olevissa populaatioissa vallitsee erilainen evoluutiopaine ja sen seurauksena siellä toiset ominaisuudet valikoituvat kunnes lopulta eriytyneiden populaatioiden yksilöt eivät enää voi risteytyä, saada lisääntymiskykyisiä yhteisiä jälkeläisiä, jolloin on syntynyt kaksi eri lajia tämän lajimääritelmän mukaan. Eliön sopeutuminen (adaptaatio) vaatii ympäristössä pitkään yli sukupolvien jatkuvia ominaisuuksia, jotta sopeutuminen tapahtuisi. Asiain tilaa kuvaamaan on laadittu käsite evoluutiosopeuman ympäristö (the environment of evolutionary adaptedness, EEA), joka on valintapaineen tilastotieteellinen yhdistelmä, joka aiheutti sopeumarakennelman perustana olevien geenien yleistymisen kunnes niistä tuli pysyviä ja lajille tyypillisiä. Luonnon valinta on syy-seuraussuhteinen tapahtumaketju, jossa elimistön rakenne leviää rakenteen toiminnallisuuden seurauksena; toiminta määrää rakenteen (Cosmides ja Tooby 2000). Esimerkiksi valon aistiminen on eliön liikkumisen, hengissä säilymisen ja lisääntymisen kannalta hyödyllistä, niinpä valoa aistivia rakenteita kohti yhä tarkempaa näkemistä arvellaan kehittyneen useasti maapallolla (Silmän evoluutio, https://fi.wikipedia.org/wiki/Silm%C3%A4n_evoluutio).

Evoluutiopsykologia

Evoluutiopsykologia on lähestymis- ja ajattelutapa mielen tutkimiseen ja ymmärtämiseen. Siinä mm. evoluutiobiologian, antropologian, neurotieteiden, psykologian ja tietojenkäsittelyopin tiedot ja periaatteet otetaan käyttöön ihmismielen rakenteen tutkimisessa. Tältä

näkökannalta katsoen mieli on joukko tieto- ja käsitteleviä koneita, jotka luonnon valinta suunnitteli ratkaisemaan meidän metsästäjäkeräilijä esi-isämme kohtaamia ongelmia. Tämä ajattelutapa muuttaa ja selkeyttää ajattelua ja käsityksiämme aivoista, mielestä ja käyttäytymisestä (Cosmides ja Tooby 1997). Aivan kuten luonnollinen valinta kehitti yhden elimen pumppaamaan verta, toisen poistamaan tarpeettomia aineenvaihduntatuotteita, se kehitti aivot käsittelemään aistimien keräämiä ja hermojen välittämiä tietoja kehon ja käyttäytymisen säätelämiseksi. Mieli on se, mitä aivot tekevät. Eri tehtäviä varten kehittyi erilaisilla tietojenkäsittelyominaisuuksilla varustettuja hermosilmukoita. Evoluutiivinen kognitioperspektiivi näkee yksilön hänen toiminnastaan käsin ja kaikki mielen toiminnat kunkin toimialueen (domain-specific) tehtäväkokonaisuudessa (parin haku, petkuttajan tunnistaminen, ruoan valinta tai aversio, jne.) nähdään yhtenä eikä jaoteltuina tietoiseen tai tiedottomaan ajatteluun tai tunteisiin. Tunteetkin ovat tietoa käsitteleviä suhteita, ohjelmia. Kukin toimialue on toiminnallisesti erilaistunut suorittaen nopeasti, tehokkaasti ja tarkasti vain oman tehtävänsä. Esimerkiksi parittelukumppanin hakuun valikoitunut ohjelmisto ja anatomia sopivat huonosti ratkaisemaan sopivan ruoan valintaan liittyviä tehtäviä. Kukin toimialue sisältää omat muistilappunsa toimintansa suorittamiseksi kuten päättelyprosessit, säätelyohjeet, motivaatiovalinnat, päämäärän määrittelyt ja oletukset, jotka ilmenevät tiedossa, säätelyrakenteessa ja arvojen puntaroinnissa (Cosmides ja Tooby 1997). Cosmides ja Tooby kertovat esimerkkinä tarkoituksellisen pettäjän havaitsemisen moduulin, jota he kutsuvat sosiaalisen sopimuksen säännöstöksi (social contract algorithm). Aivosto on rakentunut varsin huonoksi jos-sitten -sääntöjen loogiseksi ratkaisijaksi.

Muodollinen logiikan harjoittelu parantaa suoritustasoa jos-sitten -logiikassa vain vähän. Kun loogisen testin yleinen konteksti muutetaan nimenomaisesti pettäjän paljastamisen viitekehyyksi, tulos paranee dramaattisesti; oikeiden vastausten prosenttiosuudesta, noin 25 %, tasolle 65 – 80 %. Parhaat tulokset saadaan vain pettäjän paljastamisen yhteydessä, ei muiden sosiaalisten kontekstien yhteyksissä kuten esimerkiksi altruistin havaitsemisessa.

Havaintopsykologiaa ja neurotiedettä

Aivojen tehtävä on liikkumisen, toiminnan säätely. Toiminta suhteutetaan ympäristöön ja ihmiselle oleellisiin ympäristön muutoksiin. Aistit tuovat aivoille käsiteltäväksi informaatiota. Informaation käsittely tapahtuu hermoverkoissa, joita automaattisen tietojenkäsittelyopin kehityttyä on alettu ymmärtämään biologisina tietokoneina; ihmisen luomissa koneissa on silikonikiekkopiirit ja aivoissa hermoverkot ja molempiin on luotu ohjelmia lopputuloksen saavuttamiseksi. Vasteita jatkuvasti muuttuviin ympäristön olosuhteisiin hienosäätävät mm. lyhyet RNA:t (Carey 2015, s. 264). Aivojen toiminnoista osa on tietoista, osa tiedostamatonta, perustoiminnot eivät ylitä tietoisuuden kynnystä. Hyvänä esimerkkinä on näkö ja tarkemmin ilmaistuna kolmiulotteinen näkeminen. Verkkokalvolle saapuvat valonsäteet muodostavat kaksiulotteisen kuvan. Kuitenkin koemme maailmamme kolmiulotteisena. Havaintopsykologisesti maailmaamme on kuvattu kaksi- ja puoliulotteiseksi (Pinker 1997 ss. 227-233); aivot luovat kolmannen ulottuvuuden. Tarvittiin insinööriä ja tietokoneammattilaista selvittämään miten meissä luodaan kokemus kolmiulotteisesta kuvasta. Tutkainsinööri sai tutkassa näkymättömät lentokoneet näkyviksi otta-

malla pienellä viiveellä kaksi kuvaa taivaasta ja vertaamalla kuvia toisiinsa. Kuvien välillä lentokone oli hivenen liikkunut ja kuvat yhdistämällä objekti tuli näkyviin. Myös ihmisen näön kolmiulotteisuuden muodostamisen lähtökohta on siinä, että molempien silmien kuvat eroavat hivenen toisistaan. Tutkainsinööri yhdessä tietokone-ekspertin kanssa muodosti kaksiulotteisen kuvan, laikkumatriisin ja lisäsi yhden sarakkeen osan määrättyyn kohtaan kuvaa ja vähensi osan sarakkeesta toisesta kohdasta. Kohdistamalla näin tehty kaksiulotteinen kuva määrätylle etäisyydelle silmistä ja kohdistamalla jonkin aikaa katse vakaasti kuvaan ilmestyy vähitellen tai nopeasti kolmiulotteinen kuva, lisätyn sarakkeen kohta tulee lähemmäs katsojaa ja poistetun sarakkeen osa kauemmaksi. Kuvia kutsutaan stereogrammeiksi ja niitä löytyy mm. osoitteesta <http://oliver.mbnet.fi/harhaa.htm>. Testillä huiputetaan aivot näkemään kaksi eri kuvaa yhdessä tasossa. Aivot laskevat kolmiulotteisen kuvan käyttämällä laskelmissaan ilmeisesti ainakin silmien konvergenssia (silmien suuntauksen samansuuntaisista viivoista poikkeava kulma) ja mioosia (silmän mykiön kaarevuuden aste mykiötä ympäröivän siliaarilihaksen supistumiseen funktiona). Laskentaprosessi vaatii aikaa, kolmiulotteisuus ei ilmaannu välittömästi. Jokaisen ihmisen tietokonehermosilmukat eivät ole ilmeisesti yhtä pitkälle kehittyneet; 10 % ihmisistä ei kykene kokemaan stereogrammeista kolmiulotteisuutta. Hermoverkoston silmukoissa, piireissä tapahtuvat toiminnot ovat täysin tiedostamattomia mutta lopputulos tarjoillaan tietoisuudelle. Kolmen (kaksi hivenen toisistaan poikkeavaa kuvaa, konvergenssi ja mioosi) muuttujan avulla (mahdollisesti muita muuttujia?) aivotietokone laskee kuville kolmannen ulottuvuuden ja tarjoilee tuloksen tietoisuudelle, jotta voisim-

me tietoisesti ratkaista miten kuvaan suhtautua.

3D-mallin muodostamiseen ei tarvita ihmisen aivojen kaltaista supertietokonetta. Esimerkiksi petolintujen on nähtävä kolmiulotteisesti voidakseen kiittää tarkasti saaliseläimen kimppuun ja lepakon on luotava kolmiulotteinen ”kuva” ympäristöstään saaliseläimeen äänimaailmansa perusteella kyetäkseen ihmisen liikkeisiin verrattuna vikkeliin zic-zaceihin ilmassa. Kuka osaisikaan luoda koejärjestelyn, jolla tutkittaisiin missä määrin kotka tai lepako on tietoinen 3D-kuvistaan?

Esisokraatikko Herakleitoksen tiedetään epäilleen aistien kykyä havaita asioiden todellinen luonne (Peters 1967, s. 121). Ihmisaivot esikäsittelevät aistien kautta tulevaa dataa, impulsseja, suorittavat tiedostamatonta tulkintaa ennen kuin tulokset saavuttavat tietoisuuden. Kun silmille esitetään kahdessa eri paikassa olevan valopisteen välähdykset peräkkäin, tutkittavan tietoisuuteen tulee aivan oikein kaksi erillistä valovälähdystä peräjäälkeen. Jos valovälähdysten väliaikaa lyhennetään, saavutaan kohtaan, jossa koehenkilö ei koe näkevänsä kahta erillistä valovälähdystä vaan valon siirtymisen pisteestä toiseen (Dennett 1999 s. 135). Esimerkin koejärjestelyssä valoimpulssien välinen aika mahdollisesti alkaa lähennellä toimintaan osallistuvien hermosolujen impulsien johtumisnopeutta synaptisella viiveellä lisättynä. Tietoisuudelle esitetään tulkintaa, joka ei vastaa ulkoista todellisuutta.

Tieteellisen tutkimuksen perusteella evoluutiopsykologisesta näkökulmasta tarkastellen ihmisen aivot ovat kehittyneet tiettyjä nimenomaisia elimistöille tarpeellisia tai välttämättömiä toimintoja suorittamaan. Aivojen tietokoneohjelmien tyyppiset ohjelmat käyttävät

hermostosilmukoita. Tiedostamattomat toiminnot muodostavat tuloksia, joista korkeimmat ilmenevät tietoisuutena. Tietoisuuteen putkahtanut tulos ei välttämättä vastaa ulkoista todellisuutta. Tehtävien ratkaisuisissa tunteet ja ajatukset voivat olla erottamattoman tiiviisti sidottuja toisiinsa ja on teennäistä erottaa niitä toisistaan. Tunteiden ja ajatusten käsittäminen funktionaalisesti yhtenäisenä, saman toiminnan osatekijöinä ei ole vain modernin evoluutiopsykologian keksintö. Jo varhaiset stoalaiset pitivät tunteita arvioina, toki väärinä arvioina (συνατθέσεις), oikea arvio saadaan ajattelulla.

Pekka Ervastian käsityksiä henkisestä ja fyysisestä evoluutiosta

Platonin tapaan teosofia ja Pekka Ervastian (PE) ruusuristiläisyys lähtevät perinteisestä tunteiden ja ajatusten perusteellisesti erilaisista ominaisuuksista. Teosofiassa ne muodostavat jopa omat maailmansa, joiden kautta niin maapallo kuin ihmisetkin ilmenevät. Tietoisuus sinänsä tai tietoisuus ympäristöstä, itsestä ja itsen tilasta kuten ajatuksista, tunteista tai tahdosta ovat siten olemassa olevia tosiasioita myös tuntemastamme fyysisestä olemassaolosta riippumatta. Tämä henkinen maailma ja fyysinen maailmamme kuitenkin kohtaavat ja ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Molemmat maailmat ovat omien toisistaan eroavien evoluutioiden alaisia. Kuitenkin ihmishengen (sielun) evoluution ja ihmisruumiin evoluution tulee olla ”samalla tasolla” tai ”yhtä pitkällä”, jotta ne voisivat yhtyä.

Olen kerännyt PE:n internetistä löytyvän PDF-tiedoston ”Kaikki kirjat”-tiedostosta otteita, jotka koskevat evoluutiota oppina sinänsä ja eritoten koskien ihmisen henkistä ja

fyysistä puolta. PE:n mukaan (PE s. 377 ja 4492) olemme saaneet fyysisen ruumiin lahjaksi luonnolta, jumalilta, se on luonnon kehittäjä ja sillä on oma minuudesta erillinen kehitystarinansa. Osoituksena siitä, että PE tunsi aikansa tieteellisen evoluutioteorian, ilmenee esitelmistä kootusta kirjasta Christosophian peruskysymyksiä (PE Kaikki kirjat s. 238), jossa käsitellään sen aikaisen tieteen kykenemättömyyttä vastata kysymykseen miksi luonnon eri valtakuntia on vielä olemassa rinnakkain vaikka olettaisi tieteen teorian mukaan vain pisimmälle kehittyntä eli ihmiskuntaa vielä olevan olemassa. Sivulla 476 huomautetaan tieteen rajoituksesta kun se ei ole vielä ottanut huomioon salatieteen näkymättömiä maailmoja. Sivulla 1340 mainitaan teosofisen kirjallisuuden mukaan ihmisen kehittyneen eläinkunnasta mutta ihmisen minä ei ole (saman [allekirjoittaneen huomautus]) evoluution tulos vaan on syntynyt muuten. Sivulla 3026 käsitellään sitä onko ihminen kehittyntä eläinkunnasta ja voivatko evoluution ”puuttuvat renkaat” todistaa eri luonnonvaltakuntien kehittyneen toisistaan. Eri luonnonvaltakunnat eivät ole kehittyneet toisistaan koska ne esiintyvät rinnakkain. Viisaiden ja tietäjien mukaan kehittyneemmät luonnonvaltakunnat ovat kehittymättömiä vanhempia ja ovat kehittyneet maapallon edellisissä inkarnaatioissa. Sivuilla 4410-4411 käsitellään materialistista evoluutiota sekä materialismin eettisiä seurauksia kuten itsekkyyttä ja hedonismia (Ervastin mukaan parhaimmillaan materialistissa ja skeptikossakin piilee toivo, kaipaus, halu saada tietää, että elämä on jonkin arvoinen, elämässä on jokin kunnioitettava suurempi arvo, jota voidaan kutsua jumalaksi tai totuudeksi). Varsinainen itse on jumalsyntynyt ja liittyy tilapäisesti luonnon kehittämään fyysiseen ruumiiseen. Fyysisellä

ruumiilla on oma kehitystarinansa erillisenä minuudesta, toki minuuden kehitysvaiheita on vastattava fyysisen ruumiin kehitysvaihetta, oltava sopusoinnussa sen kanssa. Kuumavantarajan vaihtuessa maanvantarajaan tuli ihmishenkien odottaa jonkinmoisessa deevakhaanisessa horrostilassa kunnes maapallon aineellinen evoluutio oli kehittynyt niin pitkälle, että heille sopivia ruumiita oli tarjolla. Ensin reinkarnoituivat vähemmän kehittyneet yksilöt ja kuumavantarassaan eläiminä eläneet reinkarnoituivat ensimmäistä kertaa ihmisinä alemmissa roduissa kuten bushmanneissa ja tulimaalaisissa, jota vastoin vanhemmat yksilöt tarvitsivat sivistyskansan elämän tarjoamia olosuhteita voidakseen kasvaa ja kokea (PE s. 4492). Ihmisen tulee kehittää, hienostaa fyysistä ruumista (PE s. 393). Fyysisen ruumiin siemen ja monadin tahto laskettiin saturnusmanvantarassaan (PE s. 1059). Sivulla 4578 PE väittää, ettei kukaan tiedemies voi selittää miten vaakasuorassa kulkeva eläin nouse pystyyn ja saavutti ihmisen muodon. Hänen mukaansa ihminen sai apua pitreiltä.

Pekka Ervastin evoluutiokäsitysten arviointia

PE:n evoluutioteorian kommentit koskevat mahdollisesti Lamarckin lineaarisesti etenevää, Scala Naturalen muunnelmää evoluutiosta, jonka mukaan alkeellisten eliöiden olisi pitänyt karsiutua ja maapallolla olisi vain kehittyneempiä eliöitä (Björklund 2009, s. 46). Nykykäsityksen mukaan esimerkiksi nykyiset lajit tai luonnonvaltakunnat (eläin- ja kasvikunta) eivät ole kehittyneet toisistaan vaan yhteisistä esi-isistä. Synteettinen evoluutioteoria nimenomaan selittää miksi eri luonnonvaltakunnat ovat edelleen olemassa vuorovaikutuksen toistensa kanssa ja nimenomaan elämä

olisi mahdotonta jos vain eläinkunta olisi olemassa. Vaikka bushmannit ja muut luonnonkansat vaikuttavat ensi silmäyksellä kehittymättömiltä, antropologisen ja lingvistisen tiedon karttuessa heillä on havaittu kehittyneitä kieliopeja, jotka takaavat yhteistoiminnan ja informaation vaihtamisen. Geenien ja kielen välinen korrelaatio on toki havaittavissa kielten pääjaksojen (superphylum) ja aboriginaalien kohdalla. (Pinker 2015, s. 256). Toista sataa vuotta vanhat käsitykset roduista ovat korvautuneet 1900-luvun kauhujen jälkeen ja genetiikan löydösten myötä ihmisten samankaltaisuutta korostavilla painotuksilla. On ilmeistä, että aiemmin roduksi katsotun ryhmän yksilöiden henkisten ominaisuuksien välinen muuntelu on suurempaa kuin aiemmin roduksi katsottujen ryhmien ominaisuuksien välinen muuntelu. Alkuperäiskansat osoittavat ihmisen hämmästyttävän sopeutuvuuden; ihminen voi elää ja tuottaa jälkeläisiä varsin haasteellisissa olosuhteissa. Tämä vaatii huomattavaa kekseliäisyyttä. Näissä oloissa ihmisten käytettävissä olevasta ajasta suurin osa menee ruoan hankkimiseen ja suojan varmistamiseen. Länsimaalais- tai kiinalaistyylinen kulttuuri ei voi kehittyä mm. pienten populaatioiden ja heikon energian hankkimisen hyötyosuuden vuoksi (Morris 2011 s. 147-150).

Tietoisuuden tutkimisen mahdollisuuksista ja rajoista

Palatkaamme otsikkomme aiheeseen eli tietoisuuteen. Jo Plotinos esitti, että mielen toiminnot ovat aina meissä mutta emme ole aina siitä tietoisia koska emme kiinnitä niihin huomiota (Peters 1967, s. 128). Tieteellinen teoria ja tutkimus jo lähtökohtaisesti sulkevat pois tutkimusalueensa ulkopuoliset selittäjät eikä näin ollen voi todistaa fyysisestä maailmasta erillis-

tä tietoisuuden pesäpaikkaa. Pohjana uudelle tavalle hahmottaa tietoisuus ja henkiset prosessimme on hyväksyä vain mitattavat selittävät muuttujat analyysien lähtökohdiksi. Aivojen ymmärtäminen tietokoneen kaltaisena laitteena (hardware) ohjelmistoinen (software) antavat aiheen olettaa, että yksinkertaisimmat ohjelmat tuloksineen ovat tiedostamattomia ja vain korkean tason johtopäätökset nousevat tietoisuuteen. Tuhannet alemman tason mekanismit keräävät tietoa ympäristöstä ja omasta elimistöstä, toiset analysoivat ja arvioivat tietoja, tarkistavat epäjohtonmukaisuuksia, täyttävät puuttuvia tietoja ja arvioivat mitä tämä kaikki merkitsee (Cosmides ja Tooby 1997). Tietoisuutemme ei näkisi met-sää puiltä jos alemman tason toiminnat tulisivat tietoisuuteen ja toiminnan järjestäminen tarkoituksenmukaisesti kärsisi. Neurotieteen tutkimusten pohjalta tietoisuus voidaan käsitellä koko aivojen kattavaksi työtilaksi, aivojen yleistyneeksi (global) tiedon jakamiseksi (Dehaene 2014). Nykyään yksi aivotutkimuksen tutkimusalueista on selvittää kuinka aivoissa informaatio koodataan. Uraauurtavana ovat olleet O’Keefen, Dostrovskyn ja Mosereiden tilan ja tilassa liikkumisen koodaus jyrksijöiden hippokampusessa ja entorinaalisessa aivojen kuorikerroksessa (tilasilmukka) (Marcus G ja Freeman J. 2015. ss. 67-77).

Tietoisuus on kokemuksellinen asia. Tiedämme ajattelevamme. Tunneimme iloa, surua, ärtymystä, halua, pakottavaa tarvetta ja impulssia toimintaan. Arvioimme ja punnitsemme, teemme johtopäätöksiä, päätämme tahtoa. Muistamme entisiä tapahtumia ja hankkimamme tietoja, opiskelemme uusia. Luomme teorioita ja sovellamme uusia tietoja vanhoihin raameihin. Voimme urautua entisiin määritteisiin, käsityksiin ja ajatusrakennelmiin

ja kehitellä vanhaan uusia versoja ja lehtiä. Voimme hylätä vanhan ja luoda täysin uusia käsitteitä ja käsitejärjestelmiä ynnä testata niitä fundeeraamalla keinustuolissamme tai keräämällä tietoja (dataa) uuden teoriamme tueksi tai kumoamiseksi. Teosofian peruselementit rakentuvat sielun kolmijakoon: tahto, ajatus ja tunne ja näiden ominaisuuksien eettispohjaiseen metafyyssiseen evoluutioon. Sielu on fyysisestä olemuksestamme riippumaton, itsessään tietoinen kokonaisuus. Metafyysisen tajunnan ja fyysisen ruumiin välisiä yhteyksiä ja informaation kulun elimiä ja virtoja on kuvannut mm. Annie Besant kirjassaan Tajunta (Besant 1904, Besant 1924). Hänen mukaansa aivolisäke ja käpyrauhanen ovat fyysisiä aivoja ja astraali- ja mentaalitasoa yhdistävät elimet. Nykyinen evoluutiopsykologia katsoo biologian olevan pohjana ihmisen kelpoisuudelle elää ja jatkaa sukua psykologisten ominaisuuksien ollessa osana kelpoisuuden kasvattajina. Teosofia on oma, annettu käsitejärjestelmänsä, jossa ilmenevät monet kulttuuriemme tutut ideat ja tavat hahmottaa maailmaa. Teosofian oppi-isät ja -äidit ovat ilmoittaneet heille kullekin valjenneet metafyysiset totuudet. Ehdotonta teosofista auktoriteettia ei ole; jokainen puhuja tai kirjoittaja vastaa ensi kädessä itse sanoistaan (PE Kaikki kirjat s. 453). Ei ole yleistä auktorisoitua teosofista oppia. Jokaisen ihmisen on itse tutkittava ja tulkittava maailmansa.

Ja lopuksi tärkein - etiikka

Johtavat teosofit ovat viitoittaneet henkisen koulutuksen tien, jolla heidän väitteensä voidaan todentaa. Todentamisen loppututkin-

non vaatimukset ovat lievästi ilmaisten haastavia. Voi aiheellisesti pyytää esiin heitä, jotka ovat onnistuneet todentamisessaan. Vaikka ylifyysisen maailman olemassaolon todistaminen on osoittautunut visaiseksi, monet luottavat ja uskovat siihen ynnä yrittävät elää ja elävätkin eettisesti korkeaa elämää. Tahdon korostaa, että korkea etiikka on joka tapauksessa tavoittelemisen ja ylläpitämisen arvoista kunhan ei vaadita ihmisen mitan ylittävää.

Teosofinen ja ruusuristiläisen etiikka muodostavat vastakohdan luonnossa vallitsevalle toiminnalle. Hengissä säilymiseksi ja lisääntymiseksi luonnossa eliöt kilpailevat ja tuhoavat toisiaan. Korkean etiikan mukaan luovutaan puolustautumisesta, jopa uhraudutaan toisten puolesta ja pidättäydytään sukupuolisesta halusta ja käyttäytymisestä. Tällöin askeetti tulee helposti tuhotuksi ja suvun jatkaminen ei ole mahdollista; sekä ihminen itse häviää että jälkeläiset jäävät tulemat- ta, muut jatkavat ihmislajin kehitystä. Teosofia esittää tapahtumisen tässäkin maailmassa noudattavan eettistä karman lakia. Tiede etsii selityksiä fyysisen maailman laeista ja biologias- sa keskeisessä asemassa on geenin pyrkimys säilyä ja lisääntyä. Tieteenfilosofian mukaan periaate on yksinkertainen ja selkeä: biologinen elämä loppuisi, jollei tämä periaate toimisi. Periaate tunnetaan itsekkään geenin teoriana. Se on aiheuttanut runsaasti debattia ja kritiikkiä. Tässäkin asiassa on syytä muistaa vanha kansan oikeusopillinen viisaus ”ensin miestä tutkitaan, sitten vasta hutkitaan”. Arvioijan ei ole syytä kavahtaa ja nousta takajaloilleen. Ensin suositellaan

tutustumista perusteellisesti käsiteltävään asiaan kyseessä olevan käsitejärjestelmän puitteissa ennen kantansa ilmoittamista. Evoluutioteoria ei edellytä naturalistista virhepäätelmää (naturalistic fallacy, virhepäätelmä, että luonnossa havaittava käyttäytyminen on eettisesti oikea) vaan moraalisaännöt voivat muodostua joko luonnon mukaan tai voidaan luoda ihmisten sopimusten mukaan. Yksilö- ja yhteisötasolla geenin monistumista voi edistää enemmän altruistinen yhteistoiminta kuin kilpailu ja toisen nujertaminen. Tajunnan ja toiminnan redusoinen geeniin painii tietenkin eri luokassa kuin teosofian annettu, etiikkaan ja ylifyyseen konkreettisuuteen pohjautuva ymmärrys meistä ihmisistä ja maailmankaikkeudesta. Tässäkin mallissa fyysisten aivojemme toiminnan on jollakin tavalla oltava välittävä tekijä eri maailmojen välillä. Biologis- neurotieteis-tietojenkäsittelyopillista tulkintaa tietoisuuden synnystä ei voida katsoa aukottomasti todistetuksi mutta kylläkin mahdolliseksi, lukijasta riippuen enemmän tai vähemmän todennäköiseksi selitysmalliksi.

Kirjallisuutta

Besant A. Tajunta. 1924. Käännös Kyllikki Ignatius. Suomen Teosofinen Seura.

Besant A. A Study in Consciousness. 1904. Theosophical Publishing Society. http://blavatskyarchives.com/theosophypdfs/besantA_study_in_consciousness.pdf.

Björklund M. Evoluutiobiologia. 2009. Käännös Kalliola I, alkuperäispainos 2005. Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus, HYY Yhtymä. ISBN 978-952-495-076-3.

Carey N. Junk DNA. A Journey Through the Dark Matter of the Genome. 2015. Columbia University Press New York. ISBN 978-0-231-17084-0.

Cosmides L, Tooby J. Evolutionary Psychology: A Primer. 1997. <http://www.cep.ucsb.edu/primer.html>.

Cosmides L, Tooby J. Evolutionary Psychology and the Emotions. 2000. <http://www.cep.ucsb.edu/emotion.html>

Dehaene S. Consciousness and The Brain. Deciphering How The Brain Codes Our Thoughts. 2014. Penguin Books. ISBN 978-0-670-02543-5.

Dennett D. C. Tietoisuuden selitys. 1999. Helsinki: Art House. ISBN 951-884-190-X.

Douda J, Sternberg S. A Crack in Creation. The New Power to Control Evolution. 2017. The Bodley Head London. ISBN 9781847923813.

Ervast P. Kaikki kirjat. http://www.ruusuristi.fi/wp-content/uploads/2009/12/Kaikki_kirjat.pdf

Julkunen I, Ikonen N, Strengell M, Ziegler T. Influenssavirukset – haaste rokotuksille. Duodecim 2012;128(18):1919-28.

Marcus G. and Freeman J. (editors). 2015. The Future of The Brain. Essays by The World's Leading Neuroscientists. Princeton University Press. ISBN978-0-691-17331-3.

Morris I. Why the West Rules – For Now. 2011. Profile Books LTD. ISBN 978 1 84668 208 7. Copyright 2010.

Peters F.E. Greek Philosophical Terms. A Historical Lexicon. 1967. New York: New York University Press. ISBN 978-0-8147-6552-4.

Pinker S. How the Mind Works. 1997. Penguin Books. ISBN 0-14-024491-3.

Pinker S. The Language Instinct. 2015. Penguin Books. ISBN 978-0-141-98077-5. Copyright 1994. Afterword copyright 2007.

Pinker S. The Better Angels of Our Nature. 2012. Penguin Books. ISBN 978-0-141-03464-5.

Pääbo S. Neandertalilainen. Kadonnutta perimää etsimässä. 2016. Käännös Veli-Pekka Ketola. Art House. ISBN 978-951-884-595-2. Copyright 2014.

Watson J.D. and Crick F.H.C. Genetical Implications of the structure of Deoxyribonucleic Acid Nature 171, 964-967 (1953).

<http://www.nature.com/nature/dna50/archive.html>

https://en.wikipedia.org/wiki/Evolutionary_psychology.

https://fi.wikipedia.org/wiki/Lajien_synty.
https://en.wikipedia.org/wiki/Gregor_Mendel.

https://fi.wikipedia.org/wiki/Silm%C3%A4n_evoluutio.

<http://oliver.mbnet.fi/harhaa.htm>

Alla kasvon kaikkivallan

*Täällä ei ole mitään katkeria hyvästijättöjä,
vaan pelkkiä iloisia jälleennäkemisiä.*

*Tänne saapuu joka päivä uusia tulokkaita,
mutta heidät otetaan vastaan vanhoina ystävinä.
Eikä meidän kokonaisuutemme summa kasva siitä,
että toisia tulee, yhtä vähän kuin se siitä vähenee,
että toisia menee, kuka ketäkin abdingossa olevaa,
rakastettua olentoa antamaan,
joka ei ole vielä päässyt polun päähän.*

Eino Leino

Ruusuristin jäsen

TERVETULOA TUTUSTUMAAN Tietoisuuden Tilaan Kemiönsaarella

Tule yksin tai kaverin kanssa.

Vapaaehtoinen maksu 1-2 yöstä.

**Keittiö & 1 tai 2 hengen
huoneet tarjotaan.**

**Ajankohdat 9-15.4.,
11-20.5.
ja 13-17.6.**

Ole yhteydessä.

040 416 7878, Keijo.

keijo@tietoisuudentila.fi

**Kuvia, lisätietoa kohteesta jalomamökistä:
www.Tietoisuudentila.fi**

Hakaristi

Hakaristi on kaikille tuttu merkki, meillä Suomessakin tavallinen, koska esim. sairaanhoitajattaret sitä kantavat ja koska se on suomalaisessa vapaudenruusussa. Sitä on kahta lajia riippuen siitä, mihin suuntaan poikkiviivat kulkevat, siis joko näin tai päinvastoin. Edellinen muoto on ylempi Euroopassa, mutta jälkimmäinen on tavallinen Kiinassa. Muuten hakaristi on niin kansainvälinen vertauskuva, että sen käyttöalue kulkee leveänä vyönä maapallon ympäri päiväntasaajan molemmin puolin: pohjoisimpänä se on Islannissa ja Lapissa ja eteläisimpänä Brasiliassa. Tietosanakirja sanoo: ”Hakaristiä on ikiajoista asti käytetty ornamenttina mitä erilaisimmissa esineissä Euroopassa ja Aasiassa. Aikaisemmin se ehkä esiintyy Välimeren itäalueella, alemmissa kerrostumissa; maala- tuissa Hallstatt-ajan saviastioissa; Ruotsissa jo pronssiajan lopulla, Suomessa ainakin jo myöhemmällä rautakaudella; myös suomalaisessa kansatieteellisessä puukalustossa ja suomalais-ugrialaisten kansain ompelukoristeissa; se tavataan myös Afrikassa ja Amerikassa.”

Olennaisena osana hakaristissä on risti, ja kristikunnassa on aina ajateltu, että risti on puhtaasti kristillinen symboli; melkeinpä se on kristittyjen keksintöä. Puhutaan ”uskon rististä” ja sanotaan, että ristissä on oikean uskon salaisuus. Saarnoissa viitataan ristin merkilliseen jumalalliseen voimaan ja kehoteaan ”pakenemaan ristin juurelle”. On syntynyt kuin ristin palvonta meillä kristikunnassa.

Kun parikymmentä vuotta sitten arvostelin erään norjalaisen papin kirjaa, jossa puhuttiin rististä, ja sanoin, ettei risti ole kristinuskon alkuperäisiä vertauskuvia, loukkaantuivat muutamat uskovaiset ja huudahtivat: ”Kuinka voidaan noin ylimielisesti puhua rististä, joka on kristinuskon salaperäisin ja merkillisin perustotuus?”

Tietysti ymmärrän, että risti mystisenä totuutena merkitsi paljon kristikunnassa, mutta silti lausun julki sen totuuden, ettei ristillä alkuaan ollut mitään tekemistä kristinuskon kanssa. Risti on niin vanha symboli, ettei toista vertauskuvamerkkiä ole niin paljon ollut maan päällä käytännössä. Jos kristityillä onkin risti roomalaisen ristin muodossa, se ei asiaa muuta – risti kuin risti. Jeesus Kristus ei ristiä opettanut palvonnan merkityksessä, hänen suussaan se oli vertauskuva. Paras todistus siitä, ettei risti kuulunut alkuperäiseen kristinuskoon, on se, että vanhimmat muistomerkit, kristilliset piirustukset Rooman katakombeissa eivät sisältäneet mitään ristejä. Vasta toisen vuosisadan lopulla alkoi ilmestyä ristin kuvia katakombeihin, ja ne olivat tällaisia: . Niiden jälkeen vasta tuli roomalainen risti käytäntöön. Ennen näitä oli ainoa symboli, mitä kristityt käyttivät, ankkuri; sitä tavataan toisen vuosisadan alussa ja keskivaiheilla.

Mutta on vielä selvempi todistus siitä, ettei ristiä ole ollut alkuperäisessä kristinuskossa. Roomalainen asianajaja Minucius Felix kir-

joitti v. 80 kristillisen puolustuskirjan, jonka nimi on Octavius. Siinä hän yhdessä kohden sanoo sanasta sanaan näin: ”Sillä me emme palvo mitään ristejä, emmekä me sitä tahdokaan. Te (pakanat), jotka pidätte puisia jumalia pyhinä, palvotte ehkä puisia ristejä ikään kuin jumalien osina, sillä mitä muuten kenttämerkit, sotaliput, ovat muuta kuin kuvattuja ja kirjailtuja ristejä?” Hän sanoo siis nimenomaan: ”Te pakanat käytätte ristejä; me kristityt emme välitä niistä, meillä on uusi elämänymmärrys”. Mutta kristinuskoko oli kuitenkin voimaton. Se ei osannut säilyttää omaa henkeä kauempaa kuin ensimmäiset 300 vuotta. Sitten, kun kirkko teki liiton valtion kanssa, sen oli pakko mukautua semmoisiin asioihin, jotka valtion kannalta olivat hyödyllisiä. Silloin täytyi omaksua pakanamaailmasta sellaisia muotoja, ettei pakanoita olisi loukattu. Tämä oli luonnollinen olojen kehitys, sillä jos jokin asia yhtäkkiä pääsee valtaan, on sille edullista, ettei se ketään liian paljon sorra. Kun kirkko käytti hyväkseen semmoisia muotoja, mitkä olivat vallalla, se osoittautui ymmärtäväiseksi ja hyväksi, samalla kun se oli mahtava, vaikka totuus epäilemättä kärsi tästä diplomaattisesta hyvydestä.

Palataksemme hakaristiin kysykäämme, miten se on symbolina syntynyt. Tavallisin tietellinen selitys on seuraava: risti on syntynyt vanhimmasta luonnollisesta symbolista eli hieroglyfista, mikä ihmisten mieleen on tullut, nimittäin auringon symbolista. Suomalaiset puhuivatkin ”auringon pyörästä”. Aurinko, joka elämälle on niin tärkeä, kiinnitti ihmisten huomion ennen muita luonnon ilmiöitä, joten on ymmärrettävää, että he sitä merkillä kuvasivat. Ja sen luonnollinen kuva oli tietysti ympyrä. Mutta luonnollinen oli myös seuraava ajatus: aurinko kulkiessaan on kuin pyörä, jo-

ka kierii eteenpäin. Siten vähän myöhemmin aurinkoa ruvettiin kuvaamaan pyöränä, s.o. ympyränä, jossa oli neljä puolaa, ja sitä nimitettiin ”auringon pyöräksi”, jota nimeä vanhat suomalaiset käyttivät.

Kun auringon pyörä siten oli muodostunut tavanomaiseksi merkiksi, oli sen täydellinen piirtäminen jonkun verran hankalaa, joten oli yksinkertaisempaa jättää ympyrä piirtämättä kokonaisuudessaan ja piirtää vain osa siitä, niin että saatiin tällainen merkki:

 Kun tätä vielä yksinkertaistettiin ja jätettiin toiseen tai toiseen suuntaan vähän kaaresta piirtämättä, jolloin kuviosta muodostui hakaristi.

Hakaristi on siis auringon symboli useiden tiedemiesten mielestä. Mutta vanhat kansat eivät pitäneet sitä auringon vertauskuvana, jona he käyttivät ympyrää tai ristiä ympyrän sisällä, vaan hakaristi oli onnen merkki. Se oli itsenäinen merkki, joskin syntyisin auringon pyörästä. Niinhän oli ihmisen onnikin hänelle ominainen, vaikkakin riippuvainen ja lähtöisin elämän tuojasta, auringosta. Ilman aurinkoa ei ollut mitään onnea, sillä ihmiset eivät voineet iloita elämästä, jolleivät saaneet aurinkoa nähdä. Näin voimme käsittää, että hakaristi tuli onnen merkiksi kaikilla kansoilla.

Hakaristin nimenä Intiassa on svastika. Mikä on svastika? Se on intialainen sana, joka kuvaa onnellista tilaa. Svasti on sama kuin kreikan kielessä heusti, joka merkitsee ”hyvin on”. Svastika merkitsee siis onnea, sillä -ka on suffiksi, joka ei muuta merkitystä (tekee vain välistä substantiivista adjektiivin).

Hakaristi on onnen merkki. Sitä varten se toivottavasti on otettu meidänkin nuoressa val-

tiossamme käytäntöön, vaikka tämä seikka saat-
taa johtua siitäkin, että se on vanha suomalai-
nen symboli. Meillä käytetään sitä tavallisesti
tässä muodossa , jota vastoin Kiinassa,
kuten sanottu, melkein yksinomaan käytetään
päinvastaista muotoa.

On tutkijoita, jotka tekevät eron näiden merk-
kien välillä ja sanovat, että se muoto, joka
meillä on käytännössä, kuvaa pikemmin saa-
mattomuutta ja onnettomuutta, jota vastoin
kiinalainen muoto taas kuvaa paremmin on-
nea. Tiedä, vaikka tuommoisessa väitteessä
olisi perää. Olen kyllä ihmetellyt, että meidän
lentokoneemme, joissa on vasenkätinen haka-
risti, yksi toisensa perästä putoavat maahan.
Voisihan myös sanoa, että Kiina on monen
tuhatvuotisen vuoden aikana ollut onnellinen
valtakunta. Valitsevatko kansat tietämättään
itselleen sattuvia vertauskuvia? Mutta eipä va-
senkätinenkään hakaristi ole jyrkän onnetto-
muuden symboli. Hakaristi on itsessään niin
voimakas onnen vertauskuva, että kaariviivat
vasempaan suuntaan kääntyneinä korkeintaan
osoittavat, että onni on ponnistusten, vaike-
uksien ja tappioiden takana.

Ehkä tämäkin seikka selvenee, jos tutkimme
hakarastia mystisesti. Taas käännämme silloin
ensin huomiomme auringon pyörään. Millä
tavalla auringon pyörä syntyi mystisenä, pyhä-
nä vertauskuvana ja mitä se ilmaisi? Se ilmaisi
erilaisia asioita. Vanhat symbolit yleensä ovat
seitsenkertaisia; voi käyttää seitsemää avainta
riippuen siitä, miltä tasolta kuvia katselemme.
Emme tunne kaikkia avaimia, sillä korkeim-
mat avaimet annetaan ainoastaan määrättyissä
vihkimyksissä, mutta joitakin olemme saaneet
käsiumme.

Kun Opettaja tahtoi oppilaille kuvata ristiä ja
auringon pyörää, sen syntyä ja sen elävää luon-

netta psykologiselta kannalta, niin hän sanoi:
”Käännä katseesi taivaanrantaan! Minkälai-
nen se on?” Oppilas vastasi: ”Taivaanranta
on kuin viiva.” Opettaja jatkoi: ”Näetkö kai-
ken, mitä tuolla taivaanrannalla on?” Oppi-
las sanoi: ”Näen, mutta ainoastaan silloin,
kun katseellani seuraan sitä. Jos päätäni lii-
kuttamatta katson, näen epäselvästi kaiken.”
– ”Mitä sinun pitää siis tehdä, että näkisit
selvästi?” – ”Minun pitää liikuttaa katsettani
kohdalta kohdalle.” – ”Ja mitä vielä?” – ”Mi-
nun täytyy hetkeksi kiinnittää huomioni joka
kohtaan.” – ”Minkälaiseksi siis sinun tajun-
tatoiminnassasi tulee taivaanranta?”

– ”Se tulee viivaksi, joka on kokoonpantu
pisteistä.” Pisteet kuvaavat kaikki sitä kon-
sentraatio- eli keskittymistä, jota oppilaan
pitää tehdä. Sillä tavalla on psykologisesti
syntynyt taivaanranta kokonaisena kuviona.
Piste liikkuu vaakasuorasti, jolloin syntyy
vaakasuora viiva psykologisenä havaintona.

Sitten Opettaja sanoi: ”Siirrä taivaanranta
lähemmäksi! Muuttuuko asia?” – ”Ei, se on
aina vaakasuora viiva.” – ”Niin, kun nostat
katseesi, muodostuu vaakasuora viiva, ja kun
sen lasket, muodostuu vaakasuora viiva. Ai-
na, kun maailmaa tutkit, muodostuu vaaka-
suora viiva. Siis kuva ulkonaisesta maailmasta
on sinulle vaakasuora viiva, joka on pisteistä
muodostunut. Se on ulkokohtainen tutki-
musalue. Mutta jos tahdot tietoa totuudesta,
riittääkö silloin, että sinä ainoastaan tällä ta-
valla teet havaintoja, ainoastaan kuljet vaaka-
suoraa viivaa pitkin ja tutkit ulkonaista maa-
ilmaa?” – ”Ei suinkaan, sillä siinä en ole vielä
oppinut tuntemaan itseäni.” – ”Niin, toinen
asia, jota sinun täytyy tutkia päästäksesi to-
tuuden tietoon, on oma itsesi. Miten on si-
säistä maailmaa tutkittava, käykö se samaan

suuntaan kuin ulkonaisen tutkiminen?” – Ei
taida käydä, sillä mihin minä käännän katsee-
ni?” – ”Kun sinä tutkit itseäsi, silloin sinun
pitää mennä syvälle itseesi ja nousta myös
korkealle: sinun täytyy nousta ja laskea. Siis
sinun itsetutkimuksesi ja sisäinen havaintosi
ei ole siinä, että vain luokittelet kaikkia ni-
itä mielteitä, mitä olet saanut ulkomaailmas-
ta, kaikkia niitä opetuksia, mitä sinulle on
annettu, sillä niin ollen et ole vielä oppinut
tuntemaan muuta kuin ulkonaista maailmaa.
Mutta kun tahdot itseäsi tutkia, täytyy sinun
mennä alas ja taas ylös ja joka kohtaan kes-
kittyä. Minkälainen viiva siitä muodostuu?”
– ”Siitä muodostuu nousevat ja laskevat pis-
teet eli pystysuora viiva.” – ”Pystysuora viiva
kuvaa sinun henkesi toimintaa, se kuvaa si-
nun henkesi maailmaa. Vaakasuora viiva ku-
vaa ulkonaista maailmaa, ainetta, pystysuora
sisäistä maailmaa, henkeä. Vaakasuora viiva
kuvaa rauhaa, kuolemaa, hiljaisuutta, pysty-
suora elämää, liikuntaa. Sinä et voisi havaita
maailmaa, jos kaikki liikkuisi, sen täytyy maa-
ta rauhassa sinun edessäsi, sinä itse liikut. Ja
kun tutkit sisäistä maailmaa, sinä olet elämän
keskellä itse elämä, ja sinun tulee tutkia elä-
män henkeä. Kun opit totuuden tuntemaan,
tunnet maailman ja itsesi. Totuuden tuntemi-
nen kuvataan ristillä.”

Vielä lisäsi Opettaja: „Osaatko sinä tutkia
rajattomasti? Tarkasta tätä ulkonaista maa-
ilmaa! Onko horisontti suora viiva?” – ”Ei,
se on näköpiiri, joka on kaari. Minun tutki-
musalaani rajoittaa näköpiiri ulkonaisessa
maailmassa.” – ”Niin, sisäisessä on samalla
tavalla, siinäkin et voi tutkia rajattomasti,
aina siinäkin ympäröi semmoinen näköpiiri,
joka sanoo: ei minun ylitseni. Sinulla on aina
rajoitettu äärettömyys kaiken ympärillä, sinä
voit vain tutkia rajoitettua äärettömyyttä.”

Auringonpyörä kuvaa totuudenetsijän tut-
kimusta, hänen sisäistä elämäänsä totuude-
netsijänä ja tutkijana. Taasen Opettaja jatkoi:
”Koska kaikki on alhaalla niin kuin ylhäällä ja
ylhäällä kuin alhaalla, niin mitä oppia sinä otat
tästä maailman suhteen?” – Oppilas vastasi: –
Vaakasuora viiva kuvaa kosmogeenisestikin
ainetta ja pystysuora henkeä.” – ”Mitä on aine
kosmogeenisesti?” – ”Se on jumaluudessa
piilevä ilmenemisvoima.” – ”Mikä se on?” –
”Se on aineen taikavoima, joka antaa muodon
hengelle, mutta joka samalla rajoittaa, vastus-
taa henkeä. Aine on itsessään hengen vastus-
taja. Olemassaolossa on kaksi perusprinsi-
piä: henki ja aine, elämä ja kuolema, sisältö
ja muoto, luoja ja vastustaja, repijä, tappaja.
Tappaja, aine, antaa elämän ja ottaa elämän,
sillä aine antaa muodon. Ilman muotoa ei ole
ilmennyttä elämää. Mutta mikään muoto ei
voi olla ikuinen, sillä henki yksin on ikuinen.
Aine on tappaja samalla kun se on elämän an-
taja.

”Äärettömyys sinään, onko se ilmennyt?” –
”Ei. Vasta kun äärettömyydessä syntyy jokin
rajoitus, on se ilmennystä.” – ”Mikä se rajoit-
taa? Mikä on hengen ja muodon yhteistyö,
mikä on henki ja mikä aine?” – ”Maailman
kaksi salaista voimaa, ikuisesti äärettömässä
olevaa, mutta niiden yhteistoiminnasta synty-
nyt tajunta, maailma eli Jumala. Jumalallinen
tajunta se rajoittaa itsensä. Sen tähden ilmene-
vä Jumala, Logos, merkittiin vanhassa mystee-
riokielessä ympyrällä, jonka keskellä on piste.
Sillä on samalla kuvansa luonnossa, sillä sitä
käytetään aina auringon merkinä.” – ”Min-
kä tähden?” – ”Sen tähden, että kehä kuvaa
todellista aurinkoa ja piste näkyvää aurinkoa.”
Viisaiden silmille näet aurinko, joka fyysisesti
voidaan nähdä, oli ainoastaan pienoiskoossa
heijastus todellisesta auringosta tai niin kuin

auringon sydän, joka kristallisoituu tähän fyysiseen maailmaan. Itse aurinko on se suuri pallo, piiri, joka käsittää kaiken sen, mitä nimitetään aurinkokunnaksi. Auringon ääriviivat ovat hirmuisen etäällä näkyväisestä auringosta. Aurinkopiirin ulkopuolelle ei mikään planeetta voi mennä. Aurinko on kuin sydän ja planeetat kuin hermokimppuja sen ympärillä. Vanhojen viisaiden mukaan aurinko ei ole paljas palava ainekasa, niin kuin tiedemiehemme väittävät tutkiessaan sitä spektroskoopilla. Todellisuudessa emme tiedä, mitä kaikkea siinä on. Aurinko on tämän aurinkokunnan voimakeskus, jonka voiman lähde ei ole fyysisessä auringossa vaan virtaa siihen jostakin. Näkyvä aurinko on kanava, jonka läpi elämän voima virtaa meidän aurinkokuntaamme. Näkyvä aurinko ei synnytä itse voimaa ja elämää, vaan välittää sitä. Tämä on vanha okkulttinen katsantokanta.

Auringon pyörä on psykologisestikin katsoen kosminen symboli, kuten olemme nähneet. Mutta jos maailma on makrokosmos, on ihminen puolestaan mikrokosmos, kuten vanhat sanoivat – pienoisokuva maailmasta sekä henkisesti että sisäisesti katsoen. Maailmaa kuvattiin auringon pyöräksi, siinä oli edustettuna henki ja aine. Mutta ihminen on myös siinä kuvattu koko olemuksellaan. Mikä on näet ihminen? Jos hän levittää käsivartensa, silloin hän on risti. Ja jos katsotaan ihmistä selvänäköisesti, silloin hän ei ole ainoastaan roomalais-kristillinen risti †, vaan samalla oman auransa ympäröimä. Auriseen munaan on jokainen ihminen kätkeyty. Ihminen on myös äärettömyyden rajoitus omassa aurassaan. Siis ihminen on auringon pyörä omassa olemuksessaan.

Kun nykyinen Kalevalamme ensin syntyi, kun Lönnrot keräsi ja julkaisi sen, kirjoitti hän itse alkulauseessa, että Kalevala kuvasi vanhaa

sivistystä ja kalevalaiset nimitykset, esim. Sampo, kuvasivat korkeita, ihmeellisiä asioita. Kalevalan ilmestyttyä kaikki tutkijat koettivat alussa keksiä, mitä Sampo merkitsi ja sanoivat, että se oli vertauskuva, samankaltainen kuin germaaninen Grotte-mylly, taikakalu, joka jauhtoi onnea, kultaa, leipää. Myöhemmät tutkijat jo ajattelivat, että se oli noitarumpu, ja kaikista viimeisin käsitys on, että Sampo kuvaa aarteita, suuria kultakasoja, joita oli Gotlannissa. Siellä siis oli Sampo. Väinämöinen ja Ilmarinen, jotka olivat hienoja aatelismiehiä, lähtivät Gotlantiin ryöstämään noita kultia. Kalevala on muka kertomus näiden herrojen ryöstöretkistä.

Mutta kuinka kukaan voi ajatella, oli hän vaikka oppinut, että joidenkuiden ryövärien retkistä tehdään runoja? Mikä siinä olisi niin inspiroivaa? Vanhat kansat kävivät ryöstöretkillä, mutta jos niistä laulettiin, laulettiin miesten urhoollisuudesta tai kuvattiin historiallisesti retken vaiheita. Mutta kun ajatellaan, että Kalevalassa kuvataan itse retken tarkoitusta, Sammon hakemista, ei siis miesten kuntoa, niin siinä ei mielestäni voi ajatella runoutta tavallisen ryöstämisen yhteydessä. Täytyy olla suurempi sisältö, henki ja merkitys itse asialla, jota mennään hakemaan. Samoin Kreikassa argonauttien retki kuvaa kultaisen taljan etsimistä.

Sen tähden pysyn yhä uskossani, että Kalevala on mytologinen sisällöltään, s.o. että se kuvaa suuria, ikuisia totuuksia.

Sampokin voi silloin olla toista kuin jokin kultakasa. Mitä näet Sampo silloin voi olla? Sanon sen toisella nimellä, mutta sanon sen hypoteesina: Sampo on juuri tuo hakaristi, joka kuvaa ihmisen onnea. Sillä ei olekaan

muuta suomalaista nimeä, sillä hakaristi on ilmeisesti sukua sanoille hakkors, Hahenkreuz. Ehkä ei ole niin hullu oletamus, että sen suomalaisena nimenä ennen on ollut Sampo.

Mitä tuo hakaristi sitten on? Sitä kuvataan joko niin, että hakaset ovat vasempaan suuntaan tai niin, että ne ovat oikeaan suuntaan, joka on yleisempi muoto. Edellinen on tavallinen Kiinassa, jälkimmäistä käytetään yleisesti nykyisessä viidennessä juurirodussa. Mikä on ero niiden välillä? Tämä selvenee, kun selitän, minkä tähden hakaristi on Sampo. Olen ennen puhunut Sammosta kirjoissa ”Kalevalan avain” ja ”Onko Kalevala pyhä kirja?” ja koettanut niissä näyttää, että Sampo tarkoittaa ihmistä selvänäköisesti nähtynä silloin, kun hän on pitkälle kehittynyt henkisesti. Silloin hänen auransa loistaa kuin aurinko. Silloin todella tulee näkyviin ihmisen symbolinen makrokosmillisuus. Hän on tietäjänä mikrokosmos, sen tähden sanotaan hänen auraansa aurinkoruumiksi. Tavallisen ihmisen aura ei ole sellainen vielä. Mutta ei siinä kyllin, että vihityn koko aura loistaa, vaan lisäksi on huomattavissa selvä ero hänen ja toisten ihmisten välillä.

Ihmiset voi jakaa kolmeen luokkaan: tavallisiin ihmisiin, joilla ei ole mitään yliaistisia kykyjä, sellaisiin, joissa nuo kyvyt ovat jonkun verran heränneet, ja lopuksi niihin, jotka ovat okkulttisesti kehittyneet. Selvänäköisesti katsottuna ensimmäiseen luokkaan kuuluva ihminen on kuin risti ja ympyrä, jossa näkyy muutamia pikkuristejä. Mutta jos ihmisellä on jonkin verran yliaistisia kykyjä, silloin nämä pikkuristit ovat vasenkätisiä hakaristejä. Ja mitä ne silloin merkitsevät? Että hänessä heränneet yliaistiset kyvyt ovat

mediumistista laatua, eivät maagisia eli okkulttisia. Jos taas aurassa näkyvät hakaristit ovat oikeakätisiä, on tämä merkki okkulttisesta kehityksestä. Ja vielä on huomattava, että nämä hakaristit eli niin kuin niitä tavallisesti nimitetään ruusut, lootuskukat, tshakrat, jotka ensimmäisessä tapauksessa seisovat liikkumattomina, pyörivät mediumistisen ihmisen aurassa siihen suuntaan, jota hakanen ikään kuin liehuvana lippuna kuvaa, toisin sanoen vasempaan päin. Sitä vastoin korkean adeptin eli tietäjän aurassa tshakrat pyörivät oikeaan suuntaan.

Siis hakaristin ja hakaristin välillä on ero. Tämä muoto on altis pahalle, koska se ei vielä ole itsensä eikä siis luonnonvoimien herä, vaikka se on näihin vedonnut.

Sampo ei tarkoita niin paljon aurinkoruumista kuin juuri näitä tshakroja. Se onkin äänellisesti vähän samanlainen sana. Sen kanssa mystisessä yhteydessä on myös sana sacra, josta tulee sakramentti. Sakramentti on okkulttisesti semmoista toimintaa, joka vaikuttaa tshakroiin. Sampo on käsittääkseni juuri tshakran nimitys.

Kun Väinämöinen ja muut lähtivät Sampoa ryöstämään, lähtivät he hakemaan tietoa, joka kehitti heissä aurinkoruumista, Sampo-ruumista. Tämä kehitys ihmisen mystisissä hermokimpuissa, jotka oikealla tavalla eloon herätettyinä pyörivät oikeaan suuntaan, asettaa ihmisen jälleen yhteyteen puhtaan hengen maailman kanssa.

Ruusu-Risti 1928

Peer Gynt - itseään etsivä ihminen

”Ihmisen ainoa onni ja autuus on siinä, että hän osaa olla oma itsensä. Koko tuo vaikea kysymys ihmissielun pelastuksesta, josta kaikki uskonnot puhuvat, sisältyy tähän kysymykseen ihmisen itsenäisyydestä. Sillä ihmisen pelastus ja hänen ikuinen autuutensa ei voi olla muussa kuin siinä, että hän on oma itsensä.” – Pekka Ervast

Kysymys ihmisen itsenäisyydestä on kysymys siitä, mitä on olla oma itsensä. Se – samoin kuin kysymys onnesta ja pelastuksesta – lienee niitä elämän keskeisiä kysymyksiä, joita on paljon pohdittu. Niistä on väitelty ja niistä on tehty dogmeja. Filosofit ja kirjailijat ovat yrittäneet ratkoa itsenäisyyden ongelmaa. Pelastus on ollut keskeisin opinkappale eri uskonnoissa, enkä erehtyne väittäessäni, että jokainen ihminen etsii onneaan.

Yleensä ihminen on hyvin selvillä siitä, mitä hänen onneensa kuuluu; rikkautta, kunniaa, arvostettu yhteiskunnallinen asema, terveyttä, rakkautta – ja kaiken kukkuraksi vielä ikuinen autuus kuoleman jälkeen. Mutta kun kysytään, mitä on todellinen itsenäisyys, mitä on olla oma itsensä, ei vastaus enää olekaan niin varma. Monet arvelevat sen tarkoittavan yksinkertaisesti sitä, että ihminen on vapaa toimimaan oman tahtonsa ja ymmärryksensä mukaan, tosin yhteiskunnan asettamien normien rajoissa.

”Ihmisen tulee uskaltaa olla oma itsensä” on ajan muotisanonta. Itsellä tarkoitetaan ylipäänsä sielua eli persoonallista minää kaikkine eri olemuspuolineen.

Onko persoonallinen minä ihmisen todellinen itse, saatamme kysyä. Sen tahtoako – haluja ja toiveitako – meidän tulisi toteuttaa?

Kaikki eivät voi yhtyä tähän päätelmään. Jotkut ihmiset eivät saa rauhaa ennen kuin ovat löytäneet sisintään tyydyttävän vastauksen. Heitä sanotaan totuudenetsijöiksi, ovatpa he minkä elämänalan toimijoita ja tutkijoita tahansa. Historia ja eritoten kirjallisuus kertoo heistä, monin esimerkein.

Runoilijan todellisuus – vertauskuviissa

Useimmille lienee tuttu Henrik Ibsenin nrokas näytelmä Peer Gynt, jonka nimihenkilö on tällainen totuudenetsijä. Näytelmän on tehnyt tunnetuksi myös norjalaisen Edvard Griegin (1843–1907) siihen vuonna 1874 säveltämä iki-ihana musiikki.

Norjalainen Henrik Ibsen (1828 - 1901) kuuluu maailmankirjallisuuden suurimpiin näytelmäkirjailijoihin. Hän kirjoitti etenkin yhteiskunnallisia näytelmiä, joille on ominaista psykologinen ihmiskuvaus ja symbolismi.

Hänen parhaina töinään pidetään Peer Gyntiä (1867), Nukkekotia (1879) ja Kummittelijoita (1881). Ibseniä arvostetaan erityisesti realistisen näytelmän luoja.

Suurella runoilijalla, kuten Ibsenillä, on taito pukea syvin viisautensa ja elämäkokemuksensa vertauskuvien muotoon. Niiden takana ja sisällä on elävä todellisuus, jonka itseään etsivä ihminen voi löytää ja kokea.

Kun vertauskuvat avautuvat, osoittautuu Peer Gynt elämää syvästi kokevaksi ja oivaltavaksi totuudenetsijäksi. Tämä näkökulma joihinkin Peer Gyntin elämän kirjaviin vaiheisiin saattaisi kenties olla avuksi nykypäivänkin ihmiselle hänen yrittäessään ratkoa ”omana itsenä” olemisen ongelmaa.

Nuorukainen Peer Gynt elää norjalaisessa maalaiskylässä yhdessä äitinsä Åsen kanssa. Kyläläiset pitävät Peeriä pahanpäiväisenä kerskailijana, tyhjäntoimittajana ja naistennaurattajana, mutta Peerillä itsellään on luja luottamus itseensä, ehtymätön mielikuvitus ja suuria unelmia.

Ensimmäinen merkittävä kokemus Peerin etsijän tiellä tapahtuu metsässä, missä Peer kohtaa Vihreäpukuisen, peikkokuningas Dovren ukon tyttären, ja rakastuu tähän tietyin seurauksin. Kohtaamisesta alkaa Peer Gyntin elämässä arvaamaton tapahtumasarja, joka horjuttaa hänen itsetuntoaan ja saattaa hänet ankaralle koetukselle. Peer ja Vihreäpukuinen toteavat, että heillä on paljon yhteistä: he näkevät asiat samalla tavalla:

- Musta on valkoista, avua vika. Suuri on pientä ja puhdasta lika. Yhdessä he päättävät ratsastaa Rondeen, peikkojen valtakuntaan, hääheponaan jättiläiskokoinen porsas.

Voimme vain todeta, kuinka Vihreäpukuisen edustama astraalinen maailma houkuttaa, kiehtoo ja lopulta lumoo ajattelemattoman, uhkarohkean etsijän. Kukapa itsensä etsijä ei olisi sitä kokenut!

Nähdäkseen, onko Peer sopiva puoliso hänen tyttärelleen ja prinssiksi hänen valtakuntaansa, panee peikkokuningas, Dovren ukko Peerin kokeelle.

Ensin hän koettelee Peerin älyä ja kysyy:

- Mikä peikon ja miehen on ero, sano mulle!
- Minust’ eroa ei siinä mitään näy, vastaa Peer huolettomasti.

Silloin Dovren ukko sanoo:

- Nyt kuule, kuink’ on se miss’ ihmisen lies tuol’
ulkona alla on kuultavan kuvun – sana käy: Ole kaikess’ oma itses’ mies! Mutt’ täällä suojassa peikkojen suvun, se on: Ole itse oma kaikkes’, peikko!
- Itse kaikkes’ – sana vahva, mi säilänä jakaa – se kirjoita kilpees’! määrää Dovren ukko.
- Ei, mutta min tähden? kysyy Peer.
- Sinun täytyy - tai herraksi täällä’ olet heikko!
- No menköön, ei väliä minusta nähden.

Peikkojen maailmassa vallitsee peikon laki: ”itse kaikkes” – ole itsellesi kaikki kaikessa. Elä sen mukaan, muuten jäät alakynteeseen, olet ”herraksi” heikko! Mutta huomatkaa: peikkokuningas kyllä tietää, mikä on ihmisen laki, mikä on miehen mita: ole kaikessa oma itsesi.

Peer joutuu myös nauttimaan peikkojen ruokaa ja juomaa, tosin vastentahtoisesti.

- Lehmält’ on leipä, sima sonnilta saatu, kuvailee Dovren ukko. - Älä kysy hapan onko vai makea laatu; pääasia vain, ota onkees’ ja huomaa, se on kotipanoista juomaa.

Peer myöntyy myös ottamaan peikkojen parhaan kunniamerkin, hännän, tulenkeltaisella silkkinauhaksella sulhaselle somistetun.

Viimeisenä kokeena Dovren ukko aikoo vielä operoida Peerin silmät.

- Vasemman silmäs' terää minä pikkuisen piirrän, se seikat korjaa, näet kieroön, mutt' kaikki on suurta ja sorjaa. Koko ruudun mä pois otan oikeasta.

- Olet päissäs! Puhut hulluja! huutaa Peer kauhistuneena. Mutta peikkokuningas osaa selittää ja suostutella.

- Ajan mittaani, aatteles vaan, mikä joukko voi välttää harmia, kiusaa kipeää.

Muista, että näkö on juuri se ura, joka tihkuu itkun karvasta lipeää.

- Se on totta, tuumii Peer. - Ja postilla sanoo tälleen: puhkaise silmäs', jos pahennusta siit' on. Varmuuden vuoksi hän vielä kysyy: - Kuule, milloin saa se jälleen tämän ihmisenäön? - Se ei koskaan palaa, kuuluu tily vastaus. Silloin Peer ei tahdo enää alistua. Hän nousee vastarintaan ja ilmoittaa haluavansa purkaa liiton Vihreäpukuisten kanssa ja lähteä Rondesta.

Huolimatta himoistaan ja haluistaan ei itsensä etsijä tahdo kokonaan ja lopullisesti luopua "ihmisnäöstään", kalleimmasta ominaisuudestaan. Vaikka hän väliaikaisesti antaisikin "leikata silmänsä" välttyäkseen näkemästä elämän moraalista totuutta, ei hän silti tahdo järkeään menettää. Mutta kun on antautunut nautinnon pauloihin ja maistellut hekuman maljasta, ei niitä noin vain käy jättäminen, eivät ne hevillä päästä irti.

- Ei, seis! - huutaa peikkokuningas. - Sun helpo on tänne tulos! Mutt' Dovren ukon veräjä ei vieri ulos! Ja (viitaten tyttärensä) hänet täytyy sun naida. Et kieltää taida, sua häneen halu ja himo veti.

- Ei muuta? Kuka hitto nyt moisesta heti? ihmettelee Peer.

- Ihminen ihmisen lainen on aina. Henkeä kaikki ne huulilla hokee, mutt' ei merkitse muu kuin mitä kourilla kokee. Vai sinust' ei siis halu mitään paina?

- Tämän vuoden iällä, Peer tulet isäksi! lisää vielä Vihreäpukuinen.

- Ovi auki! Pois! huutaa Peer. Alkaa ankara kamppailu, peikot hyökkäävät huutaen ja kiljuen pakoon yrittävän Peerin kimppuun, repivät ja rusikoivat hänet henkiiheveriin. Peer on jo menehtymäisillään. Viimeisillä voimillaan hän huutaa emoa avukseen:

- **Auta, emo kuolemasta!**

Silloin alkaa kuulua kirkonkellojen soittoa. Peikot pakenevat huutaen ja ulvoen. Koko peikkojen luola romahtaa.

Peer Gyntin kokemus peikkojen luolassa kertoo, että totuudenetsijä ei vielä ole itsenäinen, kun intohimot häntä heittelevät. Ajatuksista ja tunteista on tehtävä tiliä, samoin kuin teoistakin. Eikä tilinteossa pelasta taistelu peikkojen kanssa, vaan sisäinen työ, mietiskely ja rukous: **Auta emo kuolemasta!**

Itsenäiseksi ja itsetietoiseksi kasvaminen on pitkän ja ankaran työn ja tuskan takana. Niin käy Peer Gyntinkin kulku kaukana "vierailmailla", läpi monien koettelemusten, voittojen ja tappioiden.

Ennen kotiinpaluuta

Ennen paluutaan kotimaahan Peer Gynt joutuu – muun muassa – Egyptissä hullujenhuoneeseen.

Itseään etsivä ihminen ajautuu monesti kestokykynsä äärirajoille, sellaiseen väsymyksen ja tylsyyden tilaan, missä aatteet ja ihanteet ovat hämärtyneet, eikä väliä ole muusta kuin jokapäiväisestä leivästä ja tyhjästä huvituksista. Hullujenhuoneen johtaja Begrifenfeldt aikoo tehdä Peer Gyntistä hullujen keisarin.

Mutta Peer estelee:

- Se kunnia olis' yli kaiken määrän.

- Mies, jolle on sfinksin viisaus tuttu? Joka on oma itsensä? ihmettelee johtaja.

- Sepä se juttu, vastaa Peer. - Oma itse mä kyll' olen kaikilla erin. Vaan täällä, jos en erehdy, oltava ois', miten sanoisin, omaa itseä vailla.

- Vailla? Nyt vallan uralt' eksytte pois! vastaa johtaja. - Kukin täällä' on oma itse ihan riivatun lailla, oma itse eik' ikinä kukaan muu: Ei toisten tuskille kyynele vuoda, ei toisten aatteille aatosta suoda, oma itse on kaikki, mitä mieli ties', oma itse ihan hyppyrin viime laitaan. Niin muodoin, jos pannaan ken keisarin paitaan, on selvää ett' olette oikea mies.

Eikö elämä tässä aurinkokuntamme "kuritushuoneessa, hullujenhuoneessa" ole juuri edellä kuvatun kaltaista? Voimme ymmärtää kuvauksen sekä symbolisena että realistisena kuvana elämästä. Käsitystä omana itsenä olemisesta leimaa todellisuudessa peikkojen moraali – tai moraalittomuus: ole itse oma kaikkies', juuri sama käsitys, mikä on hullujenhuoneen asukeilla. Ihmiset, jotka luulevat olevansa itsenäisiä, ovatkin todellisuudessa - **Peerin sanoin – "omaa itseä vailla"!**

Ihmistä, joka korottaa "keisariksi" sen, jolla on oman itsekkyyden eli peikon näkemys asioista, voi todella verrata hullujenhuoneen asukkiin. "Keisari" voi olla ahne materialismi tai tuomitseva ja ahdasmielinen uskonnollisuus, häikäilemätön politiikka tai huippuunsa viety egoismi. Tulos osoittaa, että keisarin valinta on ollut väärä!

Keisarina tulisi olla totuus, sillä itsenäiseksi ja tietoiseksi omasta todellisesta itsestä kasvattaa ainoastaan totuus. Totuuden löytäminen edellyttää kuitenkin peräänantamatonta etsimistä,

ennakkoluulotonta ja vilpitöntä mieltä – itsekkydestä ja itseriittoaudesta luopumista, monien vaikeuksien ja tuskien läpikäymistä. Peer Gyntillä on totuuden löytämiseen tarvittavat edellytykset, ja hänen sitkeytensä vie hänet lopulta jo harmaapartaisena vanhuksena takaisin kotimaahan.

Tarrautuminen elämään

Peerin kotiinpaluukaan ei ole helppo. Hän purjehtii laivalla, joka joutuu Pohjanmerellä ankaraan myrskyyn ja haaksirikkoutuu. Peer onnistuu kuitenkin pelastautumaan kaatuneeseen pelastusveneeseen.

Itseään etsivästä ihmisestä tuntuu usein, että vaikeudet käyvät ylivoimaisiksi ja myrsky liian ankaraksi. Helpompaa olisi antautua aaltojen vietäväksi, vajota meren syliin. Mutta etsijä tietää sisimmässään, että kotimaan ranta on lähellä, ja se tieto antaa uutta voimaa. Se pakottaa tarrautumaan viimeisillä voimilla vaikka vain kaatuneeseen pelastusveneeseen. Vaikeuksissa ponnistellesaan etsijä huomaa, että aallot eivät viekään häntä syvyyteen, vaan kantavat kotimaan rantaan.

Kun muut laivan matkustajat jo uupuvat ja vajoavat, huudahtaa Peer:

- Ain' elävällä toivo uus! – ja viimein hän pelastuu.

Monien vaikeuksien jälkeen Peer palaa viimein kotiseudulleen ja joutuu yllättäen kasvokkain Napinvalajan kanssa – kuoleman kanssa.

- Onni ja suuri! huudahtaa Napinvalaja. - Peer Gyntin olen tuova tän' iltana juuri!

- Vai niin. Mitä varten? kysyy Peer.

- Kas tässä näät, Napinvalaja oon, mun kauhaani jäät!

- Miks' siihen?
- Valan sinut uudestaan, vastaa Napinvalaja ja jatkaa:
- Tuoda sinun sielusi viipymättä nyt Mestari mulle on toimeksi jättänyt. Hän sinusta maa- ilman rintaan mietti napin kirkkaan, mutt' oli kanta pietti ja siks' sinä joutua saat romulouk- koon, sulat, niin kuin on tapana sanoa – jouk- koon!

Ensi tienhaaraan

Peer vastustaa ankarasti, hän ei tahtoisi antaa rahtuakaan pois itsestään saati sitten sulaa kokonaan toisten joukkoon. Hän, Peer, jos kukaan on täyttänyt tehtävänsä. Hän on aina ollut oma itsensä! Napinvalajan on päästettävä hänet!

- Vaan, Peer rakas, turhast' ei tavalla tuolla pi- dä tuskailia, pois ihan suunniltan mennen. Oma itses' et ole ollut koskaan ennen, väli suuriko silloin on kuntoon kuolla?
- Peer esittää yhä vastaväitteitä päästäkseen va- paaksi, mutta Napinvalaja sanoo:
- Se on mahdotonta. 'Täss' ohje ja valtuus on selvälleen: Peer Gynt hae haltuus', oli niskuri hän elontehtävälleen. Valinkauhaan keltoton tavara jälleen.
- Peer pyytää ja rukoilee, että Napinvalaja an- taisi vielä vähän aikaa, jotta hän voisi todis- ta olleensa oma itsensä. Viimein Napinvalaja suostuu.
- Ensi tienhaaraan!
- Kenties yhtä yllättäen kuin Peer tapaa Napin- valajan, joutuu itseään etsivä ihminen kohta- lonsa eteen. 'Tulee tilinteon hetki, vaikka si- simmälle itselle annetut lupaukset ja Mestarin totuudenetsijään asettamat toiveet ovat jää- neet lunastamatta.
- Anna vielä vähän aikaa, anna minun vielä

- yrittää! pyytää silloin sielu hädissään.
- Ennalta aavistamattomat, yllättävät kokemuk- set ja järkytykset vievät ihmisen usein siihen valinkauhaan, josta sielu saa vielä mahdol- lisuuden ponnistaa uudelleen, löytääkseen oman itsensä ja sen myötä pelastuksensa.
- Napinvalaja antaa viimein myöten.
- Ensi tienhaaraan! Sen voi käsittää uudeksi tilaisuudeksi joko nykyisessä tai tulevassa ruu- mistuksessa.
- Saakoon nyt olla! myöntyy Napinvalaja. Mutt' ensi tienhaarass' olet tuomiolla!
- Mit' on olla oma itsensä pohjaltaan?
- Metsässä Peer tapaa mieron tielle joutuneen Dovren ukon ja pyytää tätä todistamaan puo- lestaan, mutta ukko kieltäytyy. Eihän Peer toki vaatine häntä tekemään väärää valaa!
- Kun Rondesta läksit ulos, niin piirsit minun merkkini korvasi taa.
- Minkä? kysyy Peer.
- Sanan säilänä jakavan, joka ihmiset erottaa ja peikot! Ain' elit peikkona, vaan hyvin piiloon sen painelit. Sait sanan multa, mi päällepäin sinut nosti, päiville kylläisille.
- Oma kaikkies'! Peikko! Egoisti! 'Tää nyt on täyttä lorua ja loruksi jää! Minä vuorenpeikko! huudahtaa Peer.
- Se on selvä seikka, vakuuttaa Dovren ukko. Vaikka Peer onnistui pakenemaan Rondes- ta emonsa avulla, jäi hänelle kuitenkin oman olemuksensa kätköön peikon merkki. Kenties vain korvan taakse piiloon!
- Niin saattaa totuudenetsijällekin käydä, sitä it- se tiedostamatta! Muutos peikosta mieheksi ei ole ollutkaan – käytännössä – perinpohjainen! Edessä on jälleen tienhaara, jossa Napinvalaja jo odottaa, eikä Peerillä ole lupaamaansa näyt- töä. Persoonallisessa elämässä hankitut minä- keskeiset ominaisuudet ja arvot eivät kelpaa todistukseksi "omana itsenä olemisesta", sillä ne ovat peikon merkillä leimatut.

- Napinvalajan ja Peerin välille sukeutuu kuiten- kin mielenkiintoinen keskustelu.
- Eräs kysymys vaan, sanoo Peer. Mit' on olla oma itsensä pohjaltaan?
- Olla oma itse on: kuoleta itses'. Mutt' ei käy se tieto sun ylettymitses'; siis sanomme: Kai- kessa julki kantaa, se leima min Mestarin ai- voitus antaa.
- Vaan koskaan jos et tuta Mestarin mieltä nyt saanut?
- Se täytyy sun aavistaa.
- Mutt' kerrankos aavistus harhaan saa ja sil- loin ad undas, uppoat tieltä.
- Totta, Peer Gynt, miss' sydän ei aavista, siinä piru saa kalat parhaat haavista.
- Kovin sotkuinen vyyhti tämä, tuumii Peer. - Kuule, en huoli oma itseni olla, minä luovun, ei riitä! Mull' ehk' ei ihan selviä näytteitä siitä.
- Jälleen Peer pyytää Napinvalajalta aikaa voi- dakseen osoittaa olevansa sittenkin suuri syn- nintekijä ja ansainneensa paikan helvetissä. Sekin olisi hänen mielestään parempi kohtalo kuin joutua valetuksi uudestaan.
- Napinvalaja osoittaa utuu pitkämieliseksi. Hän myöntyy:
- Ensi tienhaaraan, se on viimeinen paikka.

Oma itsensä kahdella tavoin voi olla

- Tunturin rinteellä Peer tavoittaa papinkaa- puisen miehen, jolle hän yrittää puolestaan todistella, kuinka mallikelpoisesti hän on aina elänyt.
- On eessänne siivosti elänyt mies. Olen pi- tänyt aina, mitä laissa on sääty. Olen syytön minä synteihin suurimpiin.
- Sitten, hyvä mies, ihan harhaan käynte. En ole se, miksi mua luulevan näytte.
- Keskustelukumppaninsa kaviotalasta Peer ymmärtää, kenen kanssa hän on joutunut jut- tusille. (Miksi muuten kaviotalaisella on pa-

- pinkaapu, tai papinkaapuisella kaviotala, saa- tamme ohimennen ihmetellä.)
- Mutta Peer ei olisi Peer, ellei hän jälleen yrit- täisi kääntää äskeistä puhettaan päinvastaiseksi.
- Nyt hän näet toivoo, että kaviotalainen, Lai- ha nimeltään, järjestäisi hänelle paikan luo- naan. Peerin synnit osoittautuvat kuitenkin lii- an vähäisiksi. Niillä ei vielä ansaita "lämmintä huonetta".
- Mutta jälleen viriää mielenkiintoinen keskus- telu omana itsenä olemisesta.
- Laiha kertoo etsivänsä miestä, josta kerrotaan:
- ...ett' ollut oma itse, yöt päivät hän ain' on ja sehän se lopult' on saava pääpainon.
- Oma itse? Niistäkö teillä on huoli? utelee Peer.
- Miten sattuu, on porttini ainakin avoin. Oma itsensä, nähkääs, kahdella tavoin voi olla, nu- tun nurja tai oikea puoli. Jos nyt joku sielu jät- tänyt on elonmatkastaan negatiivisen kuvan, levy silti ei ole keltoton, mun luokseni vaan saa joutua luvan.
- Sitten Laiha selittää, miten hän käsittelee täl- laista negatiivista kuvaa:
- Minä höyrytän, syövytän, huuhton, uutan, tulikivellä muilla sen kaltaisilla, kunnes näen levyllä oikean kuvan, se on: itse positiivin ma ilmaantuvan.
- Kuka on kantaja tuon negatiivisen naaman, joka nyt positiiviksi pitäisi saaman? tiedustele Peer, ja saa kuulla, että Laihan etsimä mies on Peer Gynt. Silloin Peer kertoo hätäntyneenä tavanneensa miehen ulkomaila, Kapmaassa.
- Siis oitis sinne, kuin oisin jo tiellä! Kunt' ajoissa ehtisin, tai saan tappion! huudahtaa Laiha ja rientää kiireesti matkaan.

Eikö sittenkään ole mahdollista?

- Peer ei lopulta tahdokaan päästä kaviotalai- sen, Laihan valtakuntaan, kun hänelle selviää,

millaiseen käsittelyyn hän joutuisi. Karman koulu, synn ja seurauksen laki, joka mittaa jokaiselle ansion mukaan, on ankara – niin maaelämän aikana kuin kuoleman jälkeenkin. Toivooko Peer sittenkin löytävänsä oman itsensä ja pelastuksensa ennen kuin on liian myöhäistä?

Epätoivoisena hän valittaa:

- Eikö ole ketään, ei mitään suojaa, ei pirua hornan, ei taivaan Luojaa? Siis niin sanomatoman köyhänä sielu pois sammuu, vie sumun harmaa nielu!

Katuvana hän vielä rukoilee:

- Sa armas maa, älä suutu, ett' oon minä turhaan astunut nurmeas', multaas'. Sa armas aurinko, autioon tupaan olet tuhlanut kirkasta kultaas'!

Viimeisen epätoivoisen avunhuudon jälkeen sielu viimein nöyrtty ja rukoilee anteeksiantoa hukkaan heitetyn elämänsä tähden. Siinä herää kaipuu nähdä vielä kerran saavuttamattomiksi jääneet ihanteet ja luvattu maa – edes kaukaa. - Ylös mielin minä huipulle korkeimmalle, näen vielä kerran, kuink' aamu aukee, maan luvatus siintoon silmäni raukee.

Näyttää siltä kuin Peer jo alistuisi kohtaloon. Napinvalaja saapuu hänen luokseen:

- Niin, aika on ohi.

Aamun sarastaessa Peer ja Napinvalaja saapuvat tunturimajalle, jonka Peer rakensi turvapaikakseen aikoja sitten, paettuuan Rondesta. Majasta kuuluu naisen laulua.

- Siellä, siellä on syntikirja! huudahtaa Peer ja toivon kipinä viriää hänessä uudestaan. - Mene! huutaa hän Napinvalajalle. - Vaikk' ois kauhas kuin arkku, ei vielä se mulle ja

syttieni kirjalle riitä!

- Viel' ensi tienhaaraan, Peer, vaan siitä..., myöntyy Napinvalaja.

Usko, toivo, lempi

Tunturimajaan Peer jätti kerran rakastettunsa, Solveigin, pyhän ja puhtaan neidon ja pakeni tämän luota maailmalle – oman syntisyytensä ja häpeänsä tähden. Mutta Solveig odottaa yhä Peeriä. Tällä ei kuitenkaan ole rohkeutta mennä sisälle majaan. Mutta kun Solveig tulee ulos, heittäytyy Peer kynnykselle ja pyytää:

- Sano syntisen tuomio, huuda se julki!

- Ole kiitetty Luoja! Hän kotia kulki! riemuitsee Solveig.

- Mun syntini, syyni kaikk' ilmi anna! pyytää Peer yhä.

- Oma ainoisin, syytä et mitään kannal

Solveig ei moiti, eikä syytä. Hän rakastaa. Hän kiittää Luojaa. Hän riemuitsee. Peer on palannut kotiin!

Mutta pelastuakseen Napinvalajan kauhasta täytyy Peerin ratkaista ongelmansa.

- Miss' ollut Peer Gynt on viimeisest' asti? Sen tiedätkö? Tai kodin kolkon saan, nukun helmaan himmeän maan.

- Ongelma helppo, hymyilee Solveig.

- Siis missä mitan täytin? **Oma itse olin, ehyt, tosi? Kulta, en kuona? Miss' otsallain Jumalan leiman näytin?**

- **Mun uskoni, toivoni, lempeni luona, vastaa Solveig.**

Ei ole Solveigilla moitteen sanaa, on vain lohdutusta, ymmärtämystä ja rakkautta. Voimme ajatella, että Solveig – ”aurinkotie” – edustaa ihmisen sisintä itseä, sekä Taivaallista Ihmistä että yksilöllistä minää. Hän rakastaa, ei moiti, eikä syytä, vaikka persoonallisuus erehtyy ja lankeaa kerran toisensa jälkeen. Solveig jaksaa aina uskoa

ja toivoa, että persoonallisuus kerran kuu-lee hänen äänensä, herää ja palaa kotiin.

Sisin itse – Jumala

”Ihmisen sisin itse on täydellinen, kaikkitietävä Jumala omalla, korkealla tasollaan”, sanoo Aikain Viisaus. ”Tämä Itse on ikuisessa rauhassa ja autuudessa yläpuolella kaikkea ’elämää’. Se on ikuinen syrjästäkatsoja. Se on ikuinen viisaus ja ikuinen rakkaus. Se on aurinko. Mutta niin kuin aurinko, se on lähettänyt säteen itsestään ainemaailmaan. Tämä säde on ihmisen yksilöllinen minä, joka jälleensyntyy ja kehittyy. Ja persoonallisuus on tämän yksilöllisen minän heijastus kolminaismaailmassa.” Pekka Ervast. Elämän tarkoitus on, että persoonallinen minä löytäisi tiensä yksilöllisen minän luo ja vielä senkin taakse, Taivaallisen Ihmisensä, sisäisen Jumalansa luo. Ihmisen päämäärä on kasvaa elämien vierieissä, monien ruumistusten kautta, itsetietoiseksi omasta alkuperästään, omasta todellisesta itsestään. Siinä on hänen onnensa, pelastuksensa ja ikuinen elämänsä. Kun itsensä etsijä pyrkii kohti päämäärää, on ratkaisevan tärkeää muistaa, että ihmisen maanpäällinen elämä, persoonallinen elämä on ainutlaatuisen arvokas, sillä siinä hänellä on ”avoin” yhteys sisimpäänsä, siinä hän voi saavuttaa välittömän, tietoisien yhteyden yksilölliseen minäänsä. Persoonallisuudessa eläessään etsijällä on mahdollisuus – erityinen tilaisuus – tavoittaa sisin itsensä, löytää yksilöllinen minänsä: Solveig.

Nyt on ”otollinen aika”, juuri nyt kun vielä on ”päivä” – kun yksilöllisen minän valo asuu ihmisen sydämessä. Ei vasta kuoleman jälkeen, kuten usein erheellisesti kuvitellaan.

Sillä kun Napinvalaja saapuu ja vie ihmisen kuoleman rajan tuolle puolen, tämä mahdollisuus häviää, yhteys katkeaa. Silta sisimpään

itseän aivan kuin särkyy. Se on kuoleman tragedia, kuten Ervast sattuvasti sitä kuvaa. Kuoleman jälkeinen elämä on pyrkimystä löytää ja saavuttaa uudelleen tuo katkennut yhteys. Se toteutuu vasta taivasmaailmassa, suurten ponnistusten jälkeen, kun itsekkyyks on täydellisesti kuollut. Mitä silloin onkaan enää jäljellä persoonallisuudesta? Kenties vain ”tuoksu”!

Voimme ajatella, että Peer Gynt aavistaa tämän asian, tietää sisimmässään, että hänen elämänsä on korvaamaton ja arvokas, sillä niin kiihkeästi hän yhä uudestaan pyytää Napinvalajalta lisää aikaa. **Ja lopulta hänen sisäisen aavistuksensa täyttyy. Hän löytää Itsensä. Huolimatta kaikista vaaroista ja vastoinikäymisistä ei itsensä etsiminen ole toivotonta eikä ylivoimaista** – kuten Ibsenin nerokas näytelmä kertoo.

Mutta etsintä kysyy peräänantamatonta pyrkimystä ja lannistumatonta tahtoa, kykyä selvitä vastoinikäymisistä ja epäonnistumisista – usein melkein epäinhimillisistä vaikeuksista. Se kysyy uskoa ja toivoa, kykyä aina antaa anteeksi – itselleenkin.

Taipaleen lopussa väsynyttä matkalaista odottaa Solveig, Taivaallinen Ihminen, Rakkaus. Silloin selviää lopullisesti, mitä on ”olla oma itsensä”, mikä on ihmisen ainoa onni ja autuus.

Napinvalajan sanoilla: Kaikessa julki kantaa se leima, minkä Mestarin aivoitus antaa.

Lähteet:

Ervast, Pekka, Tietäjän Aarteisto I–III
Ibsen, Henrik, Peer Gynt (suom. Otto Manninen)

Jeremy Qvick

Miksi tarvitsemme tietoa ja opettajia

Koska ennen kuin opimme lukemaan akasha-kroniikkaa, tai pystymme saavuttamaan elävää tietoa suoraan intuitiivisella ajattelulla, on meidän saatava yhteys tietoon fyysisen muodon kautta. Elämme maailmassa, joka on täynnä valmista tietoa. Kirjastot ovat täynnä kirjoja, ja internetin ansiosta jokaisen meidän ulottuvilla on niin paljon tietoa kuin vain haluamme ottaa vastaan. Valmista tietoa voi käsitellä monin tavoin. Sen voi antaa mennä toisesta korvasta sisään ja toisesta ulos. Sitä voi ajatella ja sitä kautta saattaa itselleen uusia ajatusmalleja.

Ulkoa saatu tieto ja ajatusmallit eivät kuitenkaan ole itsessään sitä, mitä totuudenetsijä kaipaa. Hän kaipaa elävää tietoa, viisautta. Olisiko sitten parempi lopettaa ulkoisen tiedon opiskelu ja keskittyä vain viisauden löytämiseen? Olisiko se edes mahdollista? Mielestäni juuri ulkoiseen tietoon, meitä edeltäneiden ihmisten opetuksiin syventyminen on eräs tärkeä tie viisauden löytämiseen. Se ei kuitenkaan tapahdu sitä kautta, että omaksumme passiivisesti opettajien neuvoja vaan siten, että pyrimme kehittämään heidän opetuksista oman elävän kokemuksemme, uuden yksilöllisen oivalluksen. Näistä yksilöityneistä elämänpuun hedelmistä on saanut alkunsa monet opettajien opetukset, pyhät kirjat, luovat taiteelliset teokset ja moraaliset teot.

Uskon, että nykyisessä ihmiskunnan henkisen kehityksen vaiheessa tästä prosessista on

tultava täysin tietoinen tapahtuma. Jos aiemmin opettajat valuttivat oppilailleen viisauden nektaria suoraan heidän sieluihinsa, on nykypäivänä ihmisen luotava oma, elävä suhde viisauteen. Tästä elävästä ymmärryksestä käsin hän voi luoda oman yksilöllisen viisasten kivensä. Kuten ei alkemistikaan luonut kiveään tyhjästä, on viisauden rakastajan luotava viisasten kivensä annetun maailman tiedon, opetuksien ja kokemusten elävöityksessä hänen omilla sielunsa voimilla. Kalevalassa Sammon takominen on mielestäni eräs tällainen viisasten kiven, tai elävän viisauden luomiskertomus. Tässä artikkelissa pyrin kuvaamaan oivaltamiani tapoja työskennellä tiedon ja opettajieni opetuksen yksilöllistämiseksi.

Henkinen ravintoketju

Ihminen käyttää syödessään jotain maailmasta otettua itsensä elävöittämiseen. Myös jokainen tieto voidaan nähdä mahdollisuutena saattaa ihminen yhteyteen tiedon sisältämän elämän kanssa. Ruoan laadussa on tietysti eroja. On geenimanipulointua ruokaa, on luomua ja myös biodynaamista ruokaa. Näiden ruokien elämänvoima on erilainen, ja myös jokaisella ihmisellä on yksilöllinen ruoansulatustapansa.

Samalla tavalla myös tieto kantaa mukanaan elämänvoimaa. Jotkut tykkäävät syödä joogasutria kun taas toisille kelpaa ainoastaan Saksassa kasvatettu antroposofinen tieto. On kuitenkin niin, että mitä elävämmiin on tiedon

kirjoittaja ollut yhteydessä tiedon henkiseen puoleen ja osannut laskea tiedon ajatuksiksi, sanoiksi tai esimerkiksi tarinoiksi, säilyttää tieto ikäänkuin potentiaalista elämänvoimaa itsessään. Tämän voi tuntea jo silloin kun lukee Pekka Ervastian tai Rudolf Steinerin ajatuksia. He ovat toimineet elävästi tuoden elävän viisauden fyysiselle tietoisuudelle koettavaksi. Steiner puhuukin totuudentunnosta, jonka lukija pystyy kehittämään eläytyessään opetuksiin, jotka kantavat elämänvoimaa itsessään. Myös luennoitsijat, joiden puhe on elävää voidaan kokea välittävän jotain ihmeellistä voimaa sanojensa taustalla. Tämä juuri on sitä elämänvoimaa, joka elävöittää meidän kehoamme, mieltämme ja sieluamme. Se voi kuitenkin toimia myös porttina henkisen viisauden kokemiseen, jos osaamme havaita ja suunnistaa itsemme Isiksen hunnun luo.

Jokainen oman alansa asiantuntija, ja myös henkiset opettajat tietävät, ettei heidän tietonsa ole syntynyt tyhjästä. On omituista kuulla, kuinka joku haluaisi opetella esimerkiksi ruoan asiantuntijaksi ilman että hän oppisi ja omaksuisi kaiken mahdollisen jo olemassaolevan tiedon ruoanlaitosta ja esimerkiksi raaka-aineista. Tällainen ajattelutapa ei kuitenkaan ole niin kaukainen viisautta etsivien kesken. Jotkut meistä uskovat, että pelkästään elämällä elämäänsä me voisimme löytää viisauden kiven. Tämä voi olla totta erikoistapauksissa, mutta usein käy etteivät nämä ihmiset löydä muuta kuin menneisyydestään tulevat voimat, jotka tosin luovat heille hienoja visioita ja ajatuksia maailmankaikkeudesta. Toisaalta jotkut meistä myös uskovat, että pelkällä opiskelulla voi luoda viisauden kiven.

Kumpikaan näistä teistä ei riitä. Ihmisen sulkeuduttava pajaansa, otettava vasara käteen-

sä, ja aloitettava uuden Sammon takominen. Sammon takominen on ihmisen omaa sisäistä aktiivista kanssaluomista, asioihin ja ilmiöihin syventymistä hänen koko olemuksellaan.

Sammon taonta

Aluksi alkemistin, joka haluaa ryhtyä viisasten kiven luomiseen, on löydettävä sopivaa raaka-materiaalia. Henkiset opetukset, elävä puhe, hartaudelliset kokemukset ja meditaatio-sisällöt ovat mitä oivallisinta materiaalia Sammon taontaan. Uskon kuitenkin, että vaikka näistä kannattaa aloittaa, on mahdollista oppia takomaan mistä tahansa annetusta maailmanilmiöstä palasia uuteen Sampoon.

Alkemistisena laboratoriona tai Sammon takomisen pajana toimii ihmisen tietoisuus, ja hänen koko elämänsä. Rosenkreuzilainen henkinen koulu sijaitsee arkisessa elämässämme, kuten henkinen kummi-tätini ruokaa sanoa. Vasarana toimivat ihmisen sisäiset ajattelun, tuntemisen ja tahtomisen voimat.

Alkemisti valitsee materiaalin, esimerkiksi jonkun kappaleen teosofisesta kirjallisuudesta, jonkun meditaatio-sisällön tai vaikka kokemuksen hänen menneisyydestään. Sitten hän alkaa takomaan materiaalia pajassaan. Hän käyttää aktiivista ajattelunsa voimaa työstääkseen opittuja ajatuksia kirjasta, toisten puheista tai kokemuksista. Hän ei analysoi vaan pyrkii luomaan objektiivisia ajatuksia, ja ajatuskokonaisuuksia kohteestaan. Hän herättää sydämensä voimat, ja pyrkii erottelemaan subjektiiviset tarpeet ja emotiot elävistä tunteista jota hänen työstämänsä materiaali itsessään kantaa. Tämän kaiken hän tekee tahtonsa voimalla, joka huomioivana tarkkaavaisuutena pitää ajattelun ja tuntemisen voimat, sekä hänet itsensä hereillä työssä.

Lopulta Alkemisti päästää irti luomistaan ajatuksista, tunteista ja kaikista muista subjektiivisista elämyksistä, jotka seisovat hänen ja kohteensa välissä. Nyt hän on aivan yksin, tyhjyydessä. Jos hän luottaa tyhjyyteen ja pysyy aktiivisena, avautuu tyhjyys tuoden hänet yhteyteen kohteen viisauden kanssa. Tämä on elävää viisautta. Hän kokee sen olevan osa kaikkiallista valon, elämän ja rakkauden virtaa. Hän kokee olevansa yhtä tämän elävän sisällön kanssa.

Tästä kokemuksesta käsin hän voi takoa Sammolle fyysisen muodon. Se syntyy ajattelun, tunteen ja tahdon voimien toimiessa maljana elävälle maailman viisaudelle. Hän luo ajatuksia, tunteita ja toimintatapoja intuitionsa ohjaamana. Näin hän luo itselleen viisasten kiveä. Itse asiassa Sampo tai viisasten kivi eivät ole mikään ajatus, kuva, kokemus tai toi-

mintatapa vaan alkemistista itsestään, hänen kehostaan, mielestään, sydämistään ja koko sielusta kasvaa hiljalleen elävä viisasten kivi, Sampo. Kun hänen ajattelunsa ja toimintansa lähtevät elävän viisaudesta käsin johon hän luo uudelleen ja uudelleen yhteyden, luo hän maailmaan uutta Sampoa vanhasta fyysisestä maailmasta.

Hän oppii puhumaan elävästi tuoden viisauden hänen sanoihinsa. Hän oppii muokkaamaan fyysistä maailmaa eläväksi tietoisuustoimintansa myötä. Tämä on Kristus-impulssin tehtävä. Ei erottautua fyysisestä vaan elävöittää se elävällä viisaudella. Silloin hengen ja materian dualismi tulee ylittymään, ja iänkuinen kiista päättymään siitä voiko todellista tietoa olla olemassa. Minä Olen tie, totuus ja elämä.

Ikuisesti sinun

*Tuvis taivahan toisemme tunnettiin
Vala valkoinen siellä luotiin
Sielu Sieluhun yhtyi, ja riemuuttiin
Onnen maljamme täytenä juotiin*

*Maan päällä sitten kun kuljettiin
Sielu toistansa aina vain kaipas
Ja kerranpa toisemme löydettiin
Taasen aukeni onnemme taivas*

*Kukat kukkivat suurina syömmessään
tuoksut iloni ilmoille toivat
Kun silmissäs taivahan loiston jo näin
Ja sielumme yhdessä soivat*

*Vaikk' hetken sa viivähdät vierelläin
sulle riemuitten itseni annan
Vaan muistoja noita ma syömmessään
Kuolon porteille aarteena kannan*

*Kunnes taivas taas meidät jo yhteen tuo
ja sielun sieluhun liittää
Jos Herramme kerran sen meille suo
Siitä häntä vain voimme me kiittää!*

Jouko Ikonen

Uusittu Ruusu-Ristin temppeli Meritullinkadulla Helsingissä 1946

Ruusu-Risti ry.
Merimiehenkatu 31,
00150 Helsinki
www.ruusuristi.fi

Johtaja
Jarmo Anttila
Papinmäentie 31,
00630 Helsinki
Puh. 040-516 8095
jarmo.anttila@saunalahti.fi

Sihteeri
Jari Jokilehto
Nelikuja 4 F 16,
04220 Kerava
Puh. 044-341 3190
jari.jokilehto@gmail.com

Rahastonhoitaja
Keijo Remes
Merimiehenkatu 31, 00150 Helsinki
keijo@pp.inet.fi
0400 503840

Ruusu-Risti ry:n jäsenmaksut
Op-Pohjola FI50 5720 9920 1090 39

Kirjallisuusseuran johtaja
Rauno Rinkinen
Auroratie 44, 02420 Jorvas
puh.040-483 4798

Ruusu-Ristin Kirjallisuusseura ry.
Sampo FI33 8000 1500 0786 89
Kirjallisuusseuran viitenumero 1300
jäsenmaksulle (v. 2017 20,00 €)
ja kirjaostosten viitenumero on 1313